

pienstä katsoen elään

Vyyhti limittyvästä lavastamisesta

Helka Saariniemi

TIIVISTELMÄ**PÄIVÄYS:**
6.5.2023

TEKIJÄ Helka Aliisa Saariniemi	KOULUTUS- TAI MAISTERIOHJELMA Esittävien taiteiden lavastuksen maisteriohjelma
KIRJALLISEN OSION / TUTKIELMAN NIMI Vyyhti limittyvästä lavastamisesta	KIRJALLISEN TYÖN SIVUMÄÄRÄ (SIS. LIITTEET) 57 s.
TAITEELLISEN / TAITEELLIS-PEDAGOGISEN TYÖN NIMI Rakkaus ja järjestys, ensi-ilta 14.9.2022, Teatterikorkeakoulu, Studio 2 Ohjaus ja käsikirjoitus Pipsa Enqvist, esitysdramaturgia Eeva-Maaria Halonen, lavastus- ja pukusuunnittelu Helka Saariniemi, äänisuunnittelu Verti Korkki ja Riku Vuorensola, valosuunnittelu Elli Kujansuu. Esiintyjinä Tuulia Eloranta, Corinne Mustonen, Sara-Maria Pirhonen, Denisa Snyder, Eeva-Maaria Halonen ja Helka Saariniemi. Taiteellinen osio on Teatterikorkeakoulun tuotantoa ☒ Taiteellinen osio ei ole Teatterikorkeakoulun tuotantoa (tekijänoikeuksista on sovittu) ☐ Taiteellisesta osiosta ei ole tallennetta ☐	
<p><i>Vyyhti limittyvästä lavastamisesta</i> kumpuaa lavastajantyöllisestä kipuilusta ja haaveilee runouden ja lavastamisen limittämistä. Lavastusopintoni ja henkilökohtainen historiani taiteen parissa toimivat autoetnografisena aineistona, josta poimin tarkasteluuni sekä vaikeita asetelmia että oivalluksia herättäneitä hetkiä.</p> <p>Kipuiluni selkeimmiksi osatekijöiksi määrittävät tässä opinnäytteessä lavastamisen vahvasti materiaallinen luonne ylikulutuksen ja ekologisen kriisin ajassa sekä erilaiset esitysten tekemiseen ja lavastajan työkuvaan liittyvät rakenteet ja oletukset. Kuvitelluille ja olemassaoleville konventioille annan tässä opinnäytteessä nimen <i>lavastajuuden aave</i>, kuvaten termin kautta ajatteluuni punoutunutta täydellisyden tavoittelua.</p> <p>Opinnäyte pyrkii avaamaan henkilökohtaista kokemustani lavastajantyöstä ajoittain arkisen, ajoittain kohotetun ja pääsääntöisesti omakohtaisen pohdinnan kautta. Tavoitteenani on lähestyä opintojani värittänyttä epävarmuutta avoimesti. Teksti on kirjoitettu sekä itselleni että kanssavaikeilijoille taideinstituutioiden sisällä ja liepeillä. Tarkoitukseni on tarjota rehellistä ja reflektointia ajattelua ekologisen kriisin, epätietoisuuden, kytkeytymisen, epävarmuuden, herkistymisen, uupumuksen, keksimisen ja limittymisen värittämistä taideopinnoista.</p> <p><i>Vyyhti limittyvästä lavastamisesta</i> koostuu kolmesta pääluvusta. Ensimmäisessä luvussa puran auki henkilökohtaista ja planetaarista uupumusta sekä niiden myötävaikuttamaa monitahoista epäonnistumisen kokemusta, jonka ristiriitaista ja leviävää luonnetta pyrin valottamaan kohdaten tunteen neutraalisti ja tarkastellen sitä esimerkiksi kontrollin ja hallitsemattomuuden teemojen kautta.</p> <p>Toisessa luvussa etsin merkityksellisiä hetkiä ja haaveilen, tunnistaen poetiikan ja niukkuuden itselleni luonteviksi tavoiksi olla taiteen kanssa ja sanoittaa ajatteluani. Poetiikan kautta hahmottelen <i>olennaisen lavastamista</i>. Olennaisen lisäksi pohdin vaatimattomuutta ja tarkastelen materiaalista niukkuutta itselleni luontevana keinona lähestyä lavastajantyötä.</p> <p>Kolmannessa luvussa puran auki taiteellisen opinnäytteeni <i>Rakkaus ja järjestys</i> prosessin. Kuvaan taiteellisten valintojeni taustoja, esittelen muiston ja muistamisen materiaalisuuden paikantamiseen liittyneitä kysymyksiä ja välivaiheita sekä avaan tilallis-dramaturgista ajatteluani osana lavastustyötä.</p> <p>Pohjaan ajatteluani mm. kirjailija L.M. Montgomeryn <i>Runotyttö</i>-sarjaan, runoilija Olli-Pekka Tennilän ajatuksiin poetiikasta sekä filosofi Gaston Bachelardin teokseen <i>Tilan poetiikka</i>.</p>	
ASIASANAT Poetiikka, runous, epäonnistuminen, vaatimattomuus, olennainen, lavastaminen, ylikulutus, ekokriisi, vaikeus	

Sisältö

Lukijalle	5
Johdanto	6
Valittelua	8
<i>Olemisen kuorma</i>	8
<i>Epäonnistuminen poisoppimisen keinona</i>	11
<i>Tapausesimerkki: Laukku</i>	13
<i>Oma tekijyys muovailuvahana rakenteissa</i>	14
<i>Tapausesimerkki: Itkuhälytin</i>	17
<i>Uupumisen oireisto</i>	18
<i>Tapausesimerkki: Nostalgia</i>	20
Jaksankin haaveilla	21
<i>Emilia</i>	21
<i>Hidasteleva lavastaja</i>	24
<i>Lukeva lavastaja, eli runouden ja tilan synteesejä</i>	26
<i>Yksityiskohdissa kytee</i>	29
<i>Ehkä</i>	32
<i>Keksiminen</i>	34
Rakkaus ja järjestys	36
<i>Työskentelyn lähtökohdat</i>	38
<i>Taiteellisista kysymyksistä ja omasta roolistani</i>	40
<i>Kontrolli ja kaaos</i>	41
<i>Muistamisen mittakaava</i>	44
<i>Aika joka on lopulta lakana joka on lopulta esirippu</i>	47
<i>P.S.</i>	49
Lopuksi	50
Lähteet	52
Liitteet	54

mitäs kuuluu / miten menee / mitäpä sulle
väsyttää / no oon ollu aika väsyny / iha ok, vähän väsyttää

(yleisin opintojen aikana käymäni ja kuulemani keskustelu tiivistettynä)

Lukijalle

Lavastusopinnot tuntuvat kivenlohkareelta.

Pyörittelen lohkareta ja siitä irtoaa hienon hienoa kivipölyä. Kivipöly on oikeastaan ajatuksia jotka ovat niin pieniä, niin huomaamattomia, että niiden äärellä on vain oltava hiljaa, varovasti. Ajatuksia jotka tuntuvat siimalta sormien välissä, kuulostavat puron ääneltä jään läpi. Ajatuksia jotka eivät tunnu Aiheilta.

Ajatuksia jotka tuntuvat arkipäiväisiltä.

Olen kyllästynyt olemaan kunnianhimoinen. Haluan olla käsitteellisesti vaatimaton ja tavallinen, maata vasten mielteideni maaperää ja työntää kieleni viileään saveen.

Loppuunpalamisen aika on tämän opinnäytteen lähtökuoppa. Asetan kirjoittamiseni pohjalle ekologisen kriisin ja siihen kytkeytyvän epävarmuuden ilmapiirin, joiden myötä tekstin taustalla vaikuttaa kokonaisvaltainen, henkilökohtaisesta yleismaailmalliseksi laajentuva uupumisen kokemus.

Väsymyksen vuoksi en ole opintojeni aikana osannut ajaa itseäni tekemään sitä, mikä kiinnostukseni ytimessä on. En ole oikeastaan tiennyt, tai jaksanut pohtia, mitä se voisi olla. Olen ottanut passiivisemmän roolin, lähtenyt mukaan siihen mihin on pyydetty ja koittanut keskittyä pärjäämään. Jälkikäteen se herättää minussa surua. Olen nyt kirjoittanut purkaen tuota surua ja kipua. Kirjoittanut käyttäen jäljellä olevaa opintoaikaa – eli pääasiassa tämän opinnäytteen kirjoittamista – paikantaakseni millaiset asiat minut ovat kaikesta huolimatta näihin opintoihin kytkeneet.

Haaveilin kirjoittavani akateemisemmalla virityksellä viileän älykkäitä lauseita erilaisista ismeistä, kuten posthumanismista ja uusmaterialismista. Sellainen lähestymistapa ei kuitenkaan tuntunut vastaavan tarpeeseeni puida lavastajuuteeni muodostuneita hiertymiä ja hankauksia omakohtaisemmin ja arkisemmin. Tämä on johtanut kevyesti lähteistettyyn tekstimassaan, jota olen kirjoittanut läpi väsymyksen harmaan kelmun, nenässäni fossiilikapitalismin katku, nahoissani ja näpeissäni etuoikeuksien polte.

J o h d a n t o

Pyrin tässä opinnäytteessä vastaamaan kysymykseen siitä, miksi lavastajan positioon asettuminen on tuntunut minusta niin vaikealta. Paikannan kipuiluni selkeimmiksi osatekijöiksi lavastustyön vahvasti materiaalisen luonteen ylikulutuksen ja ekologisen kriisin ajassa sekä erilaiset esitysten tekemiseen ja lavastajan työnkuvaan liittyvät, ajoittain aivan itse keksimäni konventiot ja oletukset.

Käytän lavastusopintojani ja henkilökohtaista historiaani taiteiden parissa laajemmin eräänlaisena autoetnografisena aineistona, josta poimin tarkasteluuni sekä kipuilua tuottaneita asetelmia että oivalluksia herättäneitä hetkiä. Kirjoitan siitä, millaiseksi kokemukseni lavastajantyöstä on Aalto-yliopistossa ja Teatterikorkeakoulussa suorittamieni opintojen myötä muodostunut. Kirjoitan muistivihkoon ohuella 0,5 mm lyijytäytäkynällä piirtämieni luonnosten mieluisuudesta, ja niille vastakohtaisten, esitystiloihin fyysistyvien suurten rakenteiden vieraudesta.

Hahmottelen *vaatimattoman lavastajuuden* käsitettä vastalauseena suurille suunnitelmille. Ajattelen tarvitsevani vaatimattomuutta kyetäkseen virittymään kestäväälle tasolle niin ekologisesti kuin henkilökohtaisten voimavarojenkin kannalta. Sivuan ja kysyn myös taiteen ammattilaisuutta erityisesti henkilöitymisen ja nimeämisen kautta. Vaatimattomuuden vastavoimaksi nostan kunnianhimoisuuden, jonka vaade taiteelliseen suunnitteluun usein liitetään. Millaista olisi sellainen taiteellinen kunnianhimoisuus, joka syntyy pienuudesta ja häviävistä havainnoista?

Runous vähäisyyden ääreen uskaltautumisen välineenä tuntuu henkilökohtaisen taiteentekotarpeeni kannalta olennaiselta lähtökohdalta tarkastella lavastajan työtä. Vähäisyyden luokse haluan siitä syystä, että materiaallinen niukkuus ja materiaalitietoisuus tuntuvat itselleni henkilökohtaisesti ainoilta keinoilta työstää esityksen materiaalisuutta ylikulutuksen läpäisemän yhteiskunnan keskellä. Runouden kautta, koska sen avulla altistan itseni esteettisen niukkuuden, vierauden ja outouden äärelle.

Runouden taajuus toimii eräänlaisena henkisenä kompassina, jonka avulla luovin luovuuttani kohti. Edellä kuvattujen ainesten avulla kykenen uuttamaan lavastajuuteen itselleni mielekästä, opinnäytteen tarkoitusta palvelevaa taiteellista ajattelua. Ne tarjoavat lavastamiselle sellaisen kielen, jolla haluan tällä hetkellä kirjoittaa.

Pyrin opinnäytteessäni kuvaamaan rehellisesti opintojani värittänyttä epätietoisuutta. Kirjoitan omasta lavastajana toimimisen kokemuksestani avoimesti ja hauraana, suhtautuen tähän opinnäytteeseen ajattelemisen ja hidastamisen tilana. Kirjoitan lavastajan näkökulmasta, mutta uskon tarjoavani samaistumispintaa kenelle tahansa instituutioiden ja taideopintojen parissa kipuilevalle. Haluan hangata konventioita vastaan, kuluttaa ja lahottaa ne puhki. Koetan purkaa ja keventää asiatekstiä pudottautumalla ajoittain runomuotoon ja listaamiseen. Nämä fragmentaariset osiot ovat reunamalla tapahtuvaa ajattelun tilaa, haaveita siitä mitä voisi ehkä olla, tai mitä olisi ehkä voinut olla.

Käytän lähdemateriaaleinani omien kokemusteni lisäksi erityisesti sellaisia tekstejä, joita lukiessani olen kokenut lokahtamisen hetkiä. Samaistumispintaa olen löytänyt dramaturgian koulutusohjelman opinnäytteistä, L.M. Montgomeryn *Runotyttö-*kirjasarjasta, filosofi Gaston Bachelardin teoksesta *Tilan poetiikka*, sekä joidenkin runoilijoiden teksteistä.

Ensimmäisessä pääluvussa *Valittelua* kuvaan erilaisia kipuiluni taustalla vaikuttavia syitä. Aloitan avaamalla tarkemmin omaa kokemustani planetaarisesta ja henkilökohtaisesta uupumuksesta, joihin en voi olla kytkeytymättä. Jatkan kuvaamalla sitä, millaista hankausta olen erityisesti instituution sisällä muodostuneessa lavastajan positiossa kohdannut. Toisessa pääluvussa *Jaksankin haaveilla* pureudun onnistumisen kokemuksiin sekä runouden ja tilan ajattelemisen keinoihin. Kolmannessa pääluvussa *Rakkaus ja järjestys* avaatan taiteellisen opinnäytteeni työprosessia yleisesti sekä esittelen taiteellista ajattelua materiaalsen kuljetuksen ja tilallisen dramaturgian kautta. Viimeisessä luvussa *Lopuksi* kokoan ajattelua yhteen ja katsahdan menneeseen.

Valittelua

Olemisen kuorma

Ekologinen kriisi on laaja-alaisesti elämäni vuotava olosuhde ja vaikuttaa olennaisesti työhöni lavastajana. Käsitän sen kriisikimppuna – globaalin kapitalismin, kolonialismin ja länsimaisen, ihmiskeskeisen ajattelun kriisinä. Olen nähnyt teemaa käsitteleviä esityksiä, lukenut aihetta sivuavia opinnäytteitä ja väitöskirjoja, kuunnellut podcasteja, istunut kadulla, liimannut käteni metsäyhtiön aulaan, joutunut joitakin kertoja putkaan ja käynyt lukemattomia keskusteluja aiheesta sekä satunnaisten ohikulkijoiden kanssa että osana opintojani. Pitkälti tuo kriisikimppu on kuitenkin kääntynyt opinnoissani ja erityisesti lavastamieni produktioiden suunnittelutyössä sisäiseksi ahdistukseksi, jota olen purkanut ennemmin välttämällä uuden aineksen ostamista kuin kääntämällä keskustelun ilmiöön työryhmässä laajemmin ja kokonaisvaltaisemmin.

Opintojeni aikana minua on turhauttanut tulla kannustetuksi luomaan vapaasti ja vailla rajoitteita. Provosoidun kuullessani, että vaikka ekokatastrofi kuinka on todellinen ja vakavasti otettava uhka, ei siitä huolestumisen tulisi antaa vaikuttaa luovuuteen tai ideointiin – kuinka taide on lopulta aina tärkeintä. Omalla kohdallani ajattelen, että vallitsevan tilanteen tulisi vaikuttaa kaikkeen toimintaani, jos ei suoraviivaisesti aiheina, niin pohjavireinä ja hiljattaisena luopumisena. Naurahdan ontosti lukiessani Yleisradion verkkosivuilta uutisotsikon: “YK:n raportti antoi ilmastonmuutoksen torjumisessa madonluvut mutta myös toivoa: aivan vielä ei ole ihan liian myöhäistä” (Wallius 2023).

Aivan vielä ei ole ihan liian myöhäistä.

Mitä se edes tarkoittaa? Kuinka lähelle *liian myöhäistä* meidän on vyöryttävä minkään konkreettisen muuttumatta? Liian myöhäinen tuntuu siirtyvän jokaisen raportin, uutisen ja otsikon myötä. Huolestuminen voi johtaa toimintaan, valheellinen toivo puolestaan vääränlaiseen tuudittautumiseen. Suren huomattessani kuinka moni poliittinen päättäjä ajattelee – kiistattomasta tutkimustiedosta huolimatta – ettei *aivan vielä* tarvitse reagoida tai parhaassa tapauksessa lainkaan, Suomessa kun ollaan. Merten

lämpeneminen (Kokkonen 2023), kevät keväältä aikaisemmin uutisoidut helle-ennätykset esimerkiksi Espanjassa (Parkkari 2023) ja Suomen metsien hiilinielujen romahtaminen (Frilander, Hara 2022) ovat vain muutamia esimerkkejä opinnäyteprosessini aikana uutisoiduista ekologisen kriisin seurauksista. Haluan reagoida, mutten oikein tiedä mitä keinoja jaksan tällä hetkellä käyttää. Koetan siis kirjoittaa.

Dramaturgi ja kirjailija Klaus Maunuksela kuvaa maisterin opinnäytteessään *Ekologisen surun poetiikkaa* ekologista kriisiä tilana, joka näyttää kaiken väistämättömän yhteenkytkeytyneisyyden, osoittaen ekologisen sensibilitetin eräänä muotona olla läsnä ja huomata tuota yhteenkytkeytyneisyyttä (Maunuksela 2018, 16). Sensibiliteetti eli herkkätuntoisuus (Tieteen termipankki) on vahvasti elämäni ja yleistä taiteellista ajatteluni määräävä tekijä. Ekologinen herkkätuntoisuuteni näyttäytyy esimerkiksi siinä, kuinka tarkastelen havaitsemiani materiaaleja.

Haluan tarkentaa jokaisen valitsemani esineen, asian tai materiaalin juuriinsa, lähtökuoppiinsa. Minulle materiaaliset elementit kantavat aina mukanaan tarinaa, joka ei usein ole kaunis. Suomalaisena ihmisenä elän maailmassa, jossa kapitalismi kaupallistaa ja tavaroittaa kaiken. Kaikki on sen läpätunkemaa.

Vajoan yhteenkytkeytymisten loputtomalta tuntuvaan jatkumoon purkaen ajatuksissani kaiken näkemäni matkaa, kulkeutumista ja muotoutumisprosessia jatkuvasti pienempiin ja pienempiin osiin. Joku jossain on suunnitellut ja valmistanut tienvarsien mainokset, lavasterakenteeseen käyttämäni kertopuun, pahvilaatikot jotka leikkelen palasiksi mielenosoituskylttejä varten. Minulla ei useinkaan ole mitään yhteyttä siihen, keiden kaikkien kädet ovat koskettaneet niitä elementtejä, joista vaikkapa teoksen lavastus lopulta koostuu. Taipumus yksityiskohtaiseen havainnointiin ja purkamiseen ohjaa toimintaani, hidastaa päätöksentekoani ja johtaa kipuiluun usein hektisessä ja nopeaa reagointia vaativassa lavastajan työnkuvassa.

Haluni tuntee läpikotaisin ne materiaalit joiden kanssa työskentelen on materiaalien prosessien limittyneisyyden luoma loputon suo. Niin moni asia kytkeytyy lopulta esimerkiksi öljyntuotantoon tai johonkin toiseen vähintäänkin hitaasti uusiutuvaan

luonnonvaraan, kuten puumateriaaliin. Haukon happea ja luovutan joko materiaalivalinnan tai ajattelun suhteen.

Äänitaitelija ja filosofian tohtori Taina Saarikivi kuvaa esseessään *Taide fossiilikapitalismin jälkeen: lahoavan muovin narina* luonnolliseksi muuttunutta kulutusta ja ihmisen suhdetta muovin ajallisuuteen ja jätteeseen samaistuttavasti:

“On pakahduttava ajatus, että muovipussin keskimääräinen käyttöaika on noin 25 minuuttia, mutta sen jälkeen pussi säilyy maapallolla jätteenä noin 600 vuotta. Ihminen oikeuttaa epäekologisten materiaalien tuhlailevan käytön funktionaalisuuden suojakelmussa. Yksilön luonnollistettu kulutus ei näy globaalissa mittakaavassa itselle, sillä jokainen käytetty muovipussi ikään kuin katoaa käyttäjältään muututtuaan jätteeksi. Se haihtuu ilmaan, muuttuu fiktioksi.”

(Saarikivi 2021, 233)

Muovipussi voi muuttua fiktioksi myös päätyessään lavalle osana lavastusta. Voi tuntua ekologisesti kestävältä rakentaa lavastuksensa kierrätysmateriaaleista, ja tietyllä tapaa se sitä onkin. Tunnetasolla kokemus voi kuitenkin olla toinen, sillä vaikka kierrättäminen voi antaa materiaalille uuden elämän, väylän tulla nähdyksi toisin, varjostaa kierrätettyäkin materiaalia ylikulutuksen historia. Esimerkiksi uuden elämän lavastuksen osasena saa nut muovi muuttuu minulle suruksi siitä, että muovia on ylipäänsä päätynyt ylijäämäksi ja näyttämölle.

Kierrättäminen ei siis ratkaise hankausta sen suhteen, mikä vallitseva katse ja suhde materiaan on – ohi katsova, erilaiset muovin ja muun kapitalismin kyllästäjän materiaalisuuden muodot itsestäänselvyytenä kohtaava kuluttajan katse. Vaikeuteni lavastamisen materiaalisuuden suhteen on kierrättämistä suurempi kysymys, oire laajemmasta vastustuksesta kapitalistisia rakenteita kohtaan, jotka mahdollistavat runsauden ja loputtoman valinnanvapauden luovuuden välineinä.

Epäonnistuminen poisoppimisen keinona

“Tietyissä olosuhteissa epäonnistuminen, häviäminen, unohtaminen, tekemättä jättäminen, peruuttaminen, sopimattomuus, tietämättömyys voivat itse asiassa tarjota luovempia, yhteistyökykyisempiä ja yllättävämpiä tapoja olla maailmassa.”

(Halberstam 2011, 2. Käännös omani.)

Toivoisin voivani sanoa opiskelujani olleen minulle tuo kirjailija ja queer -teoreetikko Jack Halberstamin kuvaama olosuhde. Tila, jossa olisin antanut kaikkien epä-alkuisten sanojen olla läsnä ja opettaa minulle asioita. Ei se mennyt ihan niin.

Suhteessa edellisessä luvussa kuvaamaani materiaaliahdistukseen tuntuu ristiriitaiselta, että arvostin pitkään katsojana eritoten hiottuja, yhtiönaturalistisia, valokuvantarkkoja lavastuksia, joissa pinnat hohtivat valosuunnittelijan työtä ja asiat hehkuivat oikeisiin aikoihin. Tietynlaista visuaalisuutta ihaillessani tulin luoneeksi mieleeni *lavastajuuden aaveen*, joka on huijannut minut ajattelemaan “hyvän” lavastajantyön olevan harkittua, hallittua ja yhtenäistä.

Opintojeni myötä on käynyt selväksi, ettei edellä kuvattu hallinnan tunteeseen kytkeytyvä lavastaminen ole oman taiteellisen tekijyyteni ja kiinnostukseni ytimessä. Olen tavallaan sisäänkirjoittanut tekijyyteeni epäonnistumisen, sillä siinä missä olen katsojana tottunut arvostamaan tarkkaa ja hallittua visuaalisuutta, kiinnostun nykyään omassa työskentelyssäni pikemminkin epätarkkuudesta, hahmottomuudesta ja kummallisuudesta. Hallitsemattomuus pelottaa ja kiihottaa.

Kirjoittamalla epäonnistumisesta en hae sääliä tai vakuuttelua, vaan pyrin rehellisyyteen ja avoimuuteen. Haluan puhua epäonnistumisesta neutraalisti, sillä näen sen Halberstamin tavoin olennaisena osana luovaa toimintaa, uuden kokeilemista, taiteen tekemistä ja hedelmällistä yhteistyön maastoa.

Lavastajaksi opiskelu on ollut eräänlaista poisoppimista sellaisesta hallinnan estetiikasta, jota en ole tietoisesti opiskellut. Hallittua visuaalisuutta on helppo arvostaa, sillä siinä on selkeästi näkyvillä tietynlainen taito. Poisoppiminen on näkynyt luovassa toiminnassani laajemminkin – kenties tieto lisää tarvetta tehdä toisin ja asettua

konventioita vastaan. Klassista poikkihuilua 12 vuotta soitettuani oli vapauttavaa – vaikkakin alkuun lamaannuttavan pelottavaa – opetella improvisoimaan ja päästämään rumia ääniä soittimella, jolla olin kuluttanut tuntikausia hallitakseni tietyn iskun ja pituuden korusävelelle Mozartin konsertossa. Tarkkaa varjostustekniikkaa hioneena oli jännittävää ryhtyä piirtämään omaa viivaa hapuillen, vailla ajatusta todellisuuden jäljentämisestä.

Lavastamisen suhteen poisoppiminen on kuitenkin haastavampaa, sillä en ole koskaan opetellut lavastamaan jonkin tietyn perinteen mukaan. Lavastaessani olen alistunut tukemaan toimintaa, rakentamaan kentän jonka puitteissa voi tapahtua. Olen päätenyt muutamaa poikkeusta lukuunottamatta turvallisiin ja selkeisiin lavastusratkaisuihin, joista taiteen tekeminen on tuntunut olevan kaukana.

Epäonnistumisen tunne on monimutkainen. Epäonnistumista voi tapahtua moneen suuntaan ja sama teko tai valinta voi näyttäytyä epäonnistumisena tai onnistumisena näkökulmasta riippuen. Joskus työaika kuluu kierrätysmateriaalien etsimiseen ja löydetystä materiaalista vaikuttumiseen jättäen vähemmän aikaa hioa ideoita vaikkapa itselle esteettisesti mielisemmän, yksityiskohtaisemman lopputuloksen saavuttamiseksi. Onnistuminen omien arvojen mukaan toimimisessa voi tuntua epäonnistumiselta oman visuaalisen haavekuvan toteutumisen suhteen.

Epäonnistuminen kytkeytyy hauraaseen tekijyyteen ja suorituskeskeisyydestä ulosastumiseen, joita pidän itselleni tärkeinä arvoina ja ajatuskulkuina.

Epäonnistuminen praktiikkana voisi mahdollisesti tehdä taiteen tekemisestä saavutettavampaa. Epäonnistumisen tunne ja keskeneräisyys kielivät myös siitä, että on jonkin aidosti itselleen uuden ja vieraan äärellä. Sellainen on väsyttävää, mutta potentiaalisesti uutta luovaa.

Tapausesimerkki: laukku

En henkilökohtaisessa elämässäni osta asioita uusina, mutta esitykseen käyn ostamassa kuvitellun pakon edessä laukun. Laukun ostaminen kytkeytyy ulkopuoliseen katseeseen. Haluan näyttää osaavani valita kauniin laukun tarpeistossa ikiajat lojuneen nuhjuisen sijasta. Ajattelen olennaista olevan tässä tilanteessa taide eikä suinkaan massamuotikriittisyyteni.

Jumiudun arvopohjaisten valintojen ja viimeistellyn visuaalisuuden kitkaiseen välimaastoon. En haluaisi ostaa uutta, mutten samalla pidä siitä, miltä vanha näyttää. Jälkikäteen hävettää ja ajattelen, kehtaanko väittää pyrkiväni toimimaan ekologisesti kestävästi kun ostin silloin kerran sen laukun. Ja kerran aika monta metriä puuvillakangasta. Mustavalkoinen, ketjuuntuva ajatusvyöry sysää minut demonisoimaan yksilönvalintoja maailmassa, jossa toisin valitseminen on tehty vähintäänkin haastavaksi ja aikaavieväksi.

(Olin voinut ommella laukun kierrätysmateriaaleista, mutta ei sellaiseen ollut aikaa.)

Oma tekijyys muovailuvahana rakenteissa

Käsitykseni esittävien taiteiden tekemisestä ja lavastajan toimenkuvasta on Teatterikorkeakoulun ja Aalto-yliopiston muodostama. En ole juurikaan tehnyt projekteja opinahjojen rakenteiden ulkopuolella, joten ne ovat instituutiona kurssitarjontoineen ja produktioineen määrittäneet minulle mitä esittävä taide on, vaikuttaen suuresti siihen millaisen käsityksen olen esittävän taiteen tekemisestä ja lavastajan positiosta muodostanut. Opintojeni aikana taito ja luovuus ovat kytkeytyneet identiteettiin, nimeen ja itsenäiseen tekijyyteen, vaikka oikeastaan minusta tuntuu, että taiteen tekeminen ja erityisesti lavastajana toimiminen ovat näyttäytyneet pikemminkin ihmeellisenä haparointina, selviytymisenä ja jatkuvina kompromisseina.

Olen opintojeni aikana toiminut lavastajan (ja usein myös pukusuunnittelijan) nimikkeellä yhdeksässä produktiossa, mikä tarkoittaa yhtä-kahta vuodessa. Minun on odotettu ensisijaisesti havainnoivan ja suunnittelevan tilaan sijoitettavia objekteja ja esineitä tai hahmottelevan, mitä esiintyjillä voisi olla yllään. Yhdeksästä teoksesta kuusi on ollut jossain määrin tekstiin perustuvaa draamaa, ja noista kuudesta esityksestä jokaisen aikana, tai viimeistään lopulla, olen kokenut (väsymyksen varmastikin vahvistamaa) epäonnistumisen tunnetta.

Epäonnistumiseni ei ole suoraan vaikuttanut muihin luomalla vaikkapa vaaratilanteita, vaan ollut lähinnä murskaavaa keskinkertaisuuden tunnetta, epävarmuutta, häpeää, yksinäisyyttä ja ulkopuolisuutta muiden riemusta ensi-iltabileissä. Minua on korventanut kokemus siitä, etten ole muiden kanssa samalla viivalla, vaan huijannut itseni sisään työryhmään ja niihin rakenteisiin, joista käsin taidetta teen ja joita vasten epäonnistun.

Syvimmiltään epäonnistumisen kokemus liittyy siihen, että kiinnitän itseni väistämättä ja vaivihkaa näyttämölle materialisoituvaan teokseen, ja pääni soi ristiin rastiin kriitikoiksi nostamieni henkilöiden ääniä. Mietin niiden ihmisten ajatuksia minusta jotka esityksen näkevät. Ajattelen kuinka minuun on tuhlatu valtavat määrät resursseja. Saan itseni kiinni murehtimasta onko työni jälki riittävän ammattimaista. Katseeni siirtyy toistuvasti syrjään omista taiteellisista haluistani. Haen ulkopuolista lupaa toimia ja tehdä ja vaikka sellaisen saisinkin, epäilen.

Samalla ajattelen, että esityksen tekeminen kumpuaa yhteisestä, on yhteistä. Eriytyneet ammattikunnat ja opiskelusuuntaukset tuntuvat oman kokemukseni mukaan asettuvan tätä vastaan. Ne suuntaavat työskentelyä kohti tiettyä mallia, jossa jokaisella on oman alueensa asiantuntijuus. En kuitenkaan useinkaan tunne asiantuntijuutta, tunnen hämmennystä. Lavastus ei pyri olemaan itsenäinen taideteos vaan esitystä palveleva kokonaisuus, jota ei tulisi arvostella esityksestä irrallisena osa-alueena. Esityksen tekovaiheessa kaikki limittyy kaikkeen, vuorovaikutus synnyttää uusia ajatuksia enkä tiedä, kuinka mielekästä lopulta on jäsentää eri kokonaisuudet itsenäisten yksilöiden nimien alle.

Erillisyyteen tuntuu kannustavan opetusmuoto, jossa jokaisella suunnittelun osa-alueella on oma erityisosaajansa. Lavastajana “osaaminen” tuntuu edelleen kovin hämärältä alueelta. Voin toki osata piirtää työpiirustuksia oppikirjan mukaan, rakentaa pienoismallin mittakaavassa sekä keskustella oppimieni dramaturgisten ja yleisesityksellisten käsitteiden kautta, mutta niiden ohella olen ymmälläni. Edelleen hulmuaa lavastajuuden aave jossain ajatusteni taustalla. Aave on harhakuva jota tavoittelen, pakeneva ja hahmoton täydellisyys.

Aave hönkii, että tyhjähkö yksinkertaisesti ratkaistu tila koetaan tylsänä ja lavastajan työ epäonnistuneena vaikken itse niin ajattelisikaan. Siirtäessäni katseen ulos itsestäni näen lavastajantyöllistä ajattelua hyvin monenlaisissa ratkaisuisissa, sillä tiedän kokemuksesta sen, kuinka paljon keskustelua ja filosofista pohdintaa voi upottaa jo katsomorakenteen ja -suunnan valintaan. Itseäni kohtaan olen ankarampi. Pelkään epäonnistuneeni jos oma työni ei välitä jotain suurta, tilaan fyysisenä materialisoituvaa havaintoa.

Oman lavastajantyöni taustalle on aave pystyttänyt ajatuksen siitä, että lavastajan tulisi aina luoda suuria rakenteita. Valtavia, takariviin saakka näkyviä kulisseeja. Oma mieltymykseni päästä lähelle, siirtää katse pieniin asioihin ja yksityiskohtiin tuntuu perustavanlaatuisella tavalla hankaavan lavastajalta vaadittavaa kokonaiskuvan hahmottamista vastaan. Kokemukseni voisi olla erilainen, jos olisin työskennellyt esimerkiksi paikkasidonnaisen taiteen kanssa tai muuten poikkeavissa tiloissa tapahtuvien esitysten parissa. Olen tuntenut vastustusta konventioita kohtaan, mutta päätenyt usein toimimaan niiden mukaan. Ne ovat olleet helppo valinta. Miellyttäminen

ja myötäily ovat ohjanneet opintojani. En ole oikein osannut opiskella itseäni varten, ja se lisää epäonnistumisen tunteeseen uuden kerroksen.

Tapausesimerkki: itkuhälytin

-Hei! Onko itkuhälytin vielä myynnissä? Olisin kiinnostunut ostamaan. Yt. Helka Saariniemi

-Hei, on kyllä:) koska haluaisit noutaa?

-Voisin noutaa tänään klo 18 aikaan / jälkeen jos sopii? Onko sulla mobile pay?

-Mobilepay sopii hyvin!

-Okei, kiva juttu! Näkemisiin myöhemmin.

H itkee huhtikuisella kadulla matkalla hakemaan itkuhälytintä esitykseen. H kokee että näyttää näin oman sitoutuneisuutensa ilmastoasioihin ei osteta uutta vaan haetaan nettikirpputorilta vanha H ajattelee tämä on sisällöllisesti tärkeää esityksen sisältö on tärkeämpää kuin se että oikeasti H haluaisi paeta (ei niin vähin) äänin paikalta liueta loskaan hyppiä hälyttimen päällä kiroilla väsynytsilmäiselle itkuhälyttimen myyjälle ja huutaa.

Uupumisen oireisto

Kesällä 2017 vietin pari kuukautta menestyksen huipulla. Olin juuri päässyt Aalto-yliopistoon enkä vielä tajunnut, ettei mikään koulupaikka haihduta elämän pohjavireeksi vakiintunutta epävarmuutta.

Olen ollut lähes poikkeuksetta poikki jokaisen tekemäni produktion jälkeen. Uupumus syntyy varmasti monesta tekijästä, mutta vahvimpana oman tilanteeni taustatekijänä näen jo kuvailemani epäonnistumisen tunteen.

Uupumus asettuu vasten Suuren Taiteilijuuden vaatimusta jota kukaan ei sano ääneen, mutta joka häälyy ilmassa yhtä kaikki. Tai häälyy minussa.

Ensimmäistä kertaa uuvuin opintojeni ensimmäisen puolentoista vuoden aikana. Kävin juttelemassa psykologille, joka ihmetteli surullisuuttani. Minähän olin hänen mukaansa “nuori ja nätti ja unelmien alalla”. Päätin pärjätä, kunnes en pärjännyt. Sain B-lausunnon ja ohjeen etsiä itselleni terapeutti. Olisin hyvin todennäköisesti lopettanut opintoni, ellen olisi päässyt terapiaan. Tila reflektoida auttoi minua pysyttelemään paikoillani ja jättämään hätiköidyt päätökset tekemättä.

Terapia ja opinnot punoutuivat yhteen. Kuntoutuspsykoterapia täytti tarkoituksensa pitäen minut opiskelukykyisenä. Mikäli olisin jättänyt opintoni kesken, saattaisin olla pettynyt itseeni siksi, etten viimeistellyt opintojani – kuten nyt olen pettynyt itseeni siksi, etten ole suhtautunut opintojeni rakentamiseen intohimoisesti. Opintoni tuntuvat sarjalta ajautumisia. Kaiken ollessa käynnissä on hankalaa ottaa askel sivuun ja katsoa kokonaiskuvaa.

Opintopisteet jotka kuluvat. Työltä tuntuva opiskelu. Tuska siitä, että pystyn näkemään kaikki nämä kuvaamani asiat vasta nyt opinnäytettä kirjoittaessani. Hauras toive siitä että ehkä rehellisesti katsominen voi auttaa toimimaan tulevaisuudessa toisin. Lopulta opiskelen vain itseäni varten. En ole uskaltanut tehdä sitä aiemmin, joten teen sen tässä uupumuksen sävyttämässä opinnäytteessä.

Uskon ilmastokriisin ja uupumuksen sivuavan hyvin vahvasti toisiaan. Uupumus syntyy yksinkertaistettuna siitä, että kuormittuu liikaa liian pitkään. Myös ilmastokriisissä on pohjimmiltaan kyse siitä, että länsimainen, kapitalistinen talousjärjestelmä ja kolonialistinen riistokoneisto on kuormittanut, ja kuormittaa yhä, maapalloa liikaa.

Uupumuksen rajoilla oma ajatteleva itse ikään kuin siirtyy sivuun antaen automaation toimia puolestaan. Automaatio toimii miellyttämisen kautta, suostuu kaikkeen, ei kykene vetämään rajojaan. Ei näe missä ne voisivat olla, ne ovat kovin hatarat tai niitä ei alunperinkään ole. Väsymyksen rajamaat voivat kuitenkin tarjota kiinnostavaa maastoa “riittävän taiteen” kysymykselle. Jos teos on jossain määrin aina kesken, mistä tietää sen olevan liian kesken? Mikä riittää teoksen estetiikaksi?

Tapausesimerkki: nostalgia

Teakin vessassa tuoksuu makeanraikas vaaleanpunainen pesuaine, vuosien takaa tuttu.
Silloin letitin otsahiukseni aamuisin ja puin ylleni työnantajan tarjoamat vaatteet.
Katselin kiillottamieni vesihanojen hopeisten pintojen mutkistamia kasvojani päivästä toiseen.

se oli huoletonta aikaa ajattelen

Siivoamisessa minä olin kiistattoman hyvä.

Työnsin kärryä pitkin käytävää.
Kärrystä löytyi kaikki tarvittava.
Käytävä oli helposti hahmotettava työmäärä.

Lavastaminen on jatkuvasti leviävää työmäärää.

Siivoojat ansaitsisivat saada parempaa palkkaa.

Jaksankin haaveilla

Emilia

“Ja sitten välähti leimahdus ihanaksi silmänräpäykseksi.

--

Niin kauan kuin Emilia saattoi muistaa, hänestä oli aina tuntunut, että hän oli hyvin lähellä ihmeellisen kaunista maailmaa. Hänen ja sen välillä oli vain ohut verho; hän ei koskaan kyennyt vetämään verhoa syrjään, mutta joskus tuuli leyhäytti sitä, hetken vain, ja silloin hänestä tuntui kuin hän olisi nähnyt vilauksen sen takana olevasta maailmasta ja kuullut ylimaallista musiikkia.”

(Montgomery 1961, 10)

Olen lukenut L.M. Montgomeryn *Runotyttö*-trilogian lukemattomia kertoja. Se on minulle turvallinen, inspiroiva, liikuttava ja samaistuttava huolimatta siitä, että tyttöyden sijaan identifioidun muunsukupuoliseksi ja reippauden sijaan olen aina ollut ujo kuin mikä. Kirjojen Emilia on edustanut minulle mahdollisuutta uppoutua tuohon lainauksen “ihmeellisen kauniin maailman” etsimiseen. Kenties Emiliaa on syyttämisen siitäkin, että olen hakeutunut luovalle alalle. Jos hän on fiktiivisessä 1920-luvun alun Kanadassa uskaltanut toteuttaa haaveitaan kirjailijana, on minunkin ollut uskaltauduttava taideopiskelijaksi.

Minulla on runouteen ulkopuolisen haaveilijan suhde. Sellainen minulla oli teatteriinkin joskus teininä käydessäni katsomassa kansanopiston ilmaisutaitokerhon kanssa esityksiä Kuopion kaupunginteatterissa. Olin hämilläni sen äärellä, että tuo ihminen tuolla lavalla voi todella olla tuolla tavoin, kohotetusti, aivan erilalla kuin arjessa. Sain nähdä naisoletetun näyttelijän miehen roolissa ja ymmärsin jotain sukupuolen performatiivisuudesta. Teatterista on kuitenkin tullut minulle vaikeaa pureuduttuani opintojeni myötä sen toksisehkoon traditioon, huomattuani kuinka vähän lopulta näen sellaisia esityksiä, jotka herättäisivät jotain minussa eloon.

Runoudesta ei ole tullut tuollaista, se ei ole kulahtanut. Siinä on yhä sama taika kuin ihaillessani lapsena maailmaa kirjan Emilian kanssa.

Emilia kokee *leimahduksia*, jotka hänen on kirjoitettava kursiivilla, sillä muu olisi mahdotonta. Leimahdus on luvun alussa lainaamani katkelman hetki, jossa verho heilahtaa. Luulen aina tietäneeni, mistä Emilia puhuu. Lopulta oma syyni pysytellä taiteen äärellä on juuri noin yksinkertainen. Tavoittelee, ei saavuta, koettaa uudelleen. Runotytön myötä haluaisin purkaa taiteen tekemiseen liittyvää mystifointia tuomalla sen aineksiksi jälleen haaveilun, lapsuuden maailman ja leikin.

Halusin luovalle alalle, mutten esimerkiksi kuvataiteilijaksi vaan nimenomaan lavastajaksi, sillä lavastajana saan tehdä töitä muiden kanssa. Kuvataiteilija tekee työtään yksin. En myöskään tullut kutsutuksi kuvataideakatemian pääsykokeisiin, mutta lavastuksen valintakokeisiin minut valittiin ja tässä sitä ollaan.

Haluan lähestyä taidetta pohjimmiltaan yleisinhimillisenä tarpeena luovuuteen ja leikkimiseen. Viimeisin leimahduksen kaltainen hetki omassa arjessani tapahtui maatessani Kallaveden jäällä lumessa helmikuisen auringon polttaessa poskia ja kylmyyden hiipiessä sisään selkäpuolelta. Siristelin silmiäni ja leikin antaen paisteen lävistää silmäripseni ja muodostaa alati liikkuvaa verkkoa näkökenttääni. Koen taiteen vahvasti aistisena ja leikkisänä kokemuksena. Myös runo on aistinen tapa olla maailmassa, keino välittää esimerkiksi jokin tunne tai tuntu.

Leimahdus kytkeytyy filosofi Antti Salmisen termiin *merkitysenergia*, joka on sellaista laskennallisuutta pakenevaa energiaa, joka ruumiillistuu sekä taideteosten että luontokokemusten äärellä (Salminen 2015, 17). Ymmärrän merkitysenergian ja leimahduksen eräänlaisina tiivistyminä, joissa asiat loksahtavat hetkellisesti, käyvät järkeen. Noita tiivistymiä kohti kurotan poettisen ajattelun keinoin.

Kallaveden jäällä 25.2.2023

Hidasteleva lavastaja

Minä haluan hidastua niin pitkälle, että näen taas. Pysähtymisen prosessiin on runon kirjoittaminen itselleni sekä lääke että opaste. Runon kirjoittamisella tarkoitan yksinkertaisimmillaan sitä, että näen jonkun häviävänkin hetken tallettamisen ja sanoiksi laittamisen arvoisena. Runouden taajuudella oleminen on minun hyvinvointini määre. Dramaturgi Klaus Maunuksela kuvaa opinnäytteessään *Ekologisen surun poetiikkaa* sellaista kirjoittamisen kautta syntyvää läsnäoloa, jota itsekin tavoittelen:

“Kirjoittamisen edellyttämä kärsivällisyys ja hienovaraisuus ovat minulle esimerkki herkkyydestä, jolla meidän tulisi suhtautua kaikkeen minkä käsitämme ei-inhimilliseksi ja itsemme ulkopuoliseksi – kaikkeen siihen minkä olemme sulkeneet pois näkyvistä, pois itsestämme.”

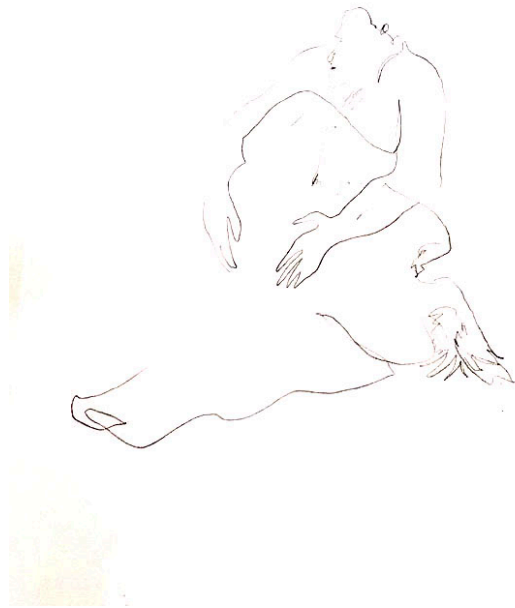
(Maunuksela 2018, 16)

Luontainen vastaukseni omalle taiteelliselle toiminnalleni ilmastokriisin keskellä on kääntää katse lähelle, herkistyä. Olla sen äärellä, mitä jo on. Haluan risteyttää keskenään runollisen tekemisen vastauksena ilmastokriisin herättämälle tuskalle ja uupumukselle. Minulle runollisuus ja poetiikka ovat havahtumista hetkeen ja arkeen, siihen mitä on käsillä. Se on tapa ottaa kokemus edes hetkellisesti haltuun.

Tällä hetkellä itselleni hallittavissa oleva lavastajan taito tuntuu lojuvan sellaisen äärellä, joka on minusta ollut aina jollain tapaa hallittavaa, muovattavissa. Väitän, että koska olen lukenut ja kirjoittanut enemmän kuin tulen koskaan lavastamaan, voin löytää lukemisen ja kirjoittamisen praktiikoista lavastajantyöhön sovellettavia termejä ja samaistumispintoja. Haluan yhdistellä ajatuksia runoudelle ominaisesta niukkasanaisuudesta eräänlaiseen *olennaisen lavastamiseen*. Vaikka runous ja tekstuaalisuus ovat pitkäikäisimpinä harrastuksinani minulle tavallaan monin verroin tutumpia kuin lavastajantyö, ovat ne nimenomaan harrastuksia, enimmäkseen vapaa-aikaa. Tämä on säästänyt runouden ja estänyt sitä kulumasta sellaiseksi arkipäiväiseksi taiteeksi, tekemiseksi ja stressitekijäksi, jota lavastamisesta on minulle opintojeni aikana tehtyjen esitysprosessien myötä tullut. Runous muistuttaa minua siitä, miksi haluan pysyä luovalla alalla ja auttaa hahmottamaan, miksi alunperin pyrin sen pariin.

Käsitän runouden laajasti sellaisena ajattelemisen tilana, joka sallii aukot ja hahmottomuuden, pyrkien silti välittämään tarkennetun havainnon. Runous nostaa esiin jotain piilevää. Havaintoja, jotka eivät välttämättä käänny kulutettavaksi, saattakka suureksi, mullistavaksi neroudeksi. Runous on minulle pikkutarkkoja oivalluksia, naksahduksia ja keino olla maailmassa. Tapa tehdä ympäröivästä itselleni tuttua.

Nautinnollisimmaksi olen kokenut prosessien alkuvaiheet. Ajanjaksot jolloin kaikki leijuu. Päivät joiden aikana ehdin kirjoittaa runollisia sivuhuomioita työpäiväkirjaani, luonnostella, keskustella teoksen maastosta ja tutustua muiden työryhmäläisten tapaan ajatella. Olen siis viihtynyt parhaiten liepeillä ja marginaaleissa sen sijaan, että olisin sormet syyhyten pohtinut materiaaleja, kuten *lavastajuuden aave* kuiskii että minun lavastajana pitäisi.

Herkästi tietovallan läpätunkeman maailman keskellä tulee kokeneeksi, että olennaista on tietää faktoja ja tarkistaa, vaikka myös havainnon kautta voi olla läsnä ja saada erilaista tietoa. Vaikka tekemäni havainto olisi jo jonkun toisen toimesta tehty ja aistittu, on uuden äärellä rauhassa oleminen arvokasta itsessään. Kaiken ei tarvitse olla maailmalle uutta ollakseen minun ymmärrykseni kannalta merkillistä ja merkittävää. Se on lohdullista.

Lukeva lavastaja, eli runon ja tilan synteesejä

Vitsillä heitettiin, että kun on lukeva dramaturgi, niin voisiko olla myös lukeva lavastaja. Minä voisin olla sellainen ihan mielelläni. Minä ajattelen mielelläni dramaturgiaa, minä näen sen elimellisenä osana omaa työskentelyäni. Että tila kertoo jos ei samaa, niin ainakin rinnakkaista tarinaa.

(Ote työpäiväkirjastani *Rakkaus ja järjestys* -esityksen harjoituskaudelta)

Runo piirtyy usein vasten valkoista sivua, lavastus usein vasten mustaa tai valkoista laatikkoa. Kumpainenkin syntyy siis kehystäen, valikoiden. Kirjoittaminen on minulle hallittavissa oleva asia ja taito. Lavastus on jatkuvasti pakeneva taito. Kytkeytyy kirjoittamiseenkin katoamisen hetkiä, pettymystä ja uupumusta, mutta runo on silti hahmotettavissa ja hetkessä työstettävissä toisin kuin tila. Koen tarvetta kytkeä runouden kieltä lavastukselliseen ajatteluun löytääkseni joitakin itselleni mieluisia synteesejä.

Ymmärrän skenografian alueena, joka rakentaa konkreettisin tai väljemmin keinoin sitä tilaa, jossa esitys tapahtuu. Pidän dramaturgiaa yhtenä itselleni tärkeimmistä lavastuksellisista työkaluistani, sillä dramaturgia keskittyy kysymään kysymyksiä esityksen kokonaiskuljetuksesta, ja noihin kysymyksiin voin lavastajana esittää vaihtoehtoja tai ratkaisuja. Näen lavastusvalintojen myös vahvasti heijastelevan teoksen maailmankuvaa. Pyrkiikö lavastus peittämään alleen tilan luonteen, näyttämään sen uudella tavalla vai paljastamaan tilan sellaisenaan? Näitä kysymyksiä kysyn usein lavastaessani. Mieluisinta minulle on löytää vähäisin keino tehdä tilasta uusi tai eri, toteuttaa jo kuvaamaani *olennaisen lavastamista*.

Kirjoittaessani koen, että minulla on valtaa leikkiä sanoilla ja sanojen tunnuilla, kuljettaa lukijaa mukani. Lavastamisen hallitsemattomuus syntyy siitä, että siinä missä tekstin lukija seuraa sanoja usein jossain määrin järjestyksessä tyhjää valkeaa sivua vasten, on lavastus jatkuvassa suhteessa kaikkeen esityksen muuhun materiaan. Koen runouden kautta tilan lähestymisen tarjoavan mahdollisuuden olla tutulla tavalla tuntemattoman äärellä. Kuvaan tuntematonta ja outoa taiteen kandidaatin opinnäytteessäni OUTO – tilaan hajoavia ihanteita seuraavasti:

“Outo on toinen, vieras ja villi. Outo lipeää, katoaa ja pakenee, piileskelee rationaalisen mielen halua ilmoittaa merkitys, nimetä ja rajata. Outo kutsuu äärelleen toistuvasti. Outo näyttölee suurta roolia siinä, miksi koen esitystaiteen viehättävänä. Näen lavastamisen – ja esitystaiteen tekemisen laajemmin – kenttänä, jolla kuvitella ja määritellä rajattuja pienoismaailmoja, tarjota väyliä ymmärryksen ohi.”

(Saariniemi 2021, 6)

Tuota poetiikka ja taiteen tekeminen minulle yhä on, niin kirjoittaessani kuin lavastaessanikin. Tuntemattoman äärelle asettumista, kysymistä. Erilaisten asioiden asettamista tyhjyyttä vasten. Dramaturgian maisterin opinnäytteessään *Poeettinen näyttämö* runoilija ja dramaturgi Milka Luhtaniemi kuvaa olettavansa monelle poetiikkaa omassa tekijyydessään käyttävälle, muttei kielen kanssa toimivalle, poetiikan tarkoittavan esimerkiksi “sensibiliteettiä ja huokoisuutta suhteessa siihen, miten teos tuottaa merkityksiä” (Luhtaniemi 2020, 11). Samaistun ajatukseen, sillä päädyn yhä uudelleen lavastaessani epäsuorasti merkityksellistyvien asioiden ja visuaalisuuksien äärelle.

Luhtaniemi tuo esiin myös voltan, sonettirakenteen käsitteen, joka kuvaa sonetin loppuvaiheilla tapahtuvaa käännettä tai muutosta (Luhtaniemi 2020, 17). Haluan kysyä, millainen olisi tilallinen volta? Olen havainnut lavastajantyössäni kiinnostusta konkreettisiin tilaa, tuntua ja tunnelmaa radikaalistikin muuttaviin eleisiin. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi eri tavoin tipahtavat kattomateriaalit esityksissä *Muista meidät 11:11* ja *Toinen luonto*. Kenties lavastuksellinen volta on ei-elollisen objektin tai materiaalin liikettä. Hetki jossa materia elää ja liikkuu itsenäisen oloisesti, vaikka oikeasti joku sitä liikuttaa. Pieni leikki ja illuusio, manipulaatio.

Taiteellisen ajatteluni kannalta samaistuttavia havaintoja kirjoittaa myös runoilija Olli-Pekka Tennilä esseessään *Mikä hyvänsä teksti – poeettisia fragmentteja*. Hän kuvaa runouden voivan olla esimerkiksi “ajattelua koskevaa alkutuotantoa” täsmentäen, etteivät runouden komponentit ole “pitkälle jalostettuja, vaan erilaisia alkuaineiksia” (Tennilä 2014, 99). Tällainen avoimuus tuntuu taiteellisesti mielekkäältä. Pidän siitä, että runon lukijan ajattelu voi näiden “alkuainesten” pohjalta vapaasti vaeltaa arvaamattomiin suuntiin. Myös lavastuksen komponentteja voisi ajatella alkuaineiksina, joille esitys ennen pitkää piirtää merkityksen esimerkiksi esiintyjäntyön, valosuunnittelun tai äänisuunnittelun ehdottamana lukuohjeena. Voi olla myös

toisinpäin – lavalla voi olla objekti, joka piirtää muille esitystä rakentaville komponenteille uusia merkityksiä. Joka tapauksessa viehätyn ajatuksesta, että lavastukselliset yksityiskohdat voisivat olla eräänlaisia pohjavireitä, joiden ylle katsojajokija heijastaa omat tulkintansa.

Samaisessa esseessään Tennilä kuvaa runouden pitävän sisällään myös poissaolon (Tennilä 2014, 97). Esitystilaa voisi tämän myötä ajatella sivumaisena pohjana, jota vasten lavastukseen valitut elementit ja materiaalit asettuvat, piirtäen näkyviin myös tilaa ympärillään. Hyödynnän mielelläni tilojen arkkitehtonisia rakenteita ja luonteita sen sijaan, että yrittäisin piilottaa tilan lavastuksen taakse. Tämä kytkeytyy haluun olla sen kanssa, mitä jo on. Haluan sisällyttää lavastamiseen esimerkiksi marginaaleja – tyhjyyttä, visuaalisen kerronnan aukkoja. Haluan lomittaa teosta kaistaleilla, joita vasten katsoja-kokija voi tunnustella omia ajatuksiaan. Olen kiinnostunut siitä, kuinka pienikin ele voi piirtää esiin merkittävän tyhjyyden.

Tennilä kuvaa osuvasti, kuinka “sattuman tunnolla on läheinen suhde siihen, mitä olemme taipuvaisia pitämään todellisena” (Tennilä 2014, 100). Tämä on hyvin olennainen havainto suhteessa omaan lavastukselliseen praktiikkaani ja ajatusmaailmaani. Hapuilen aina kohti sattuman mahdollisuutta ja vallattomuuden tuntua, sillä haluan lavastamani maailman elävän, olevan osa toimivaa kokonaisuutta, rakentuvan ja purkautuvan yleisön läsnäollessa.

Yksityiskohdissa kytee

“Kasvitieteilijän suurennuslasi on uudelleen löydetty lapsuus. Se antaa kasvitieteilijälle takaisin lapsen suurentavan katseen.”

(Bachelard 2003, 331)

Lapsen katse on minulle läsnäoloa, maailman havaitsemista uutena. En välttämättä tarvitse suurennuslasia herkistyäkseni pienen ja katoavan ääreen. Kiinnityn maailmaan yksityiskohtien ja hälyn kautta, ja juuri tämän ajattelen luovan kitkaa lavastajuuteeni – studioon syntyvässä lavastuksessa en voi millään saavuttaa sitä yksityiskohtaisuuden tasoa, jonka kautta ulkopuolinen maailma minulle välittyy. Verkottuva ja vastavuoroinen tila jää aina puolitiehen, sillä tilaan syntyvät yhteydet mahdollistetaan ihmistoiminnan kautta. Ne ovat jossain määrin aina hallittavia, niissä on läsnä yksi tai useampi kädenjälki.

Runouteen kytkeytyy pienuuden ja yksityiskohtaisuuden läsnäolo jo siinä, että kirjaimet ovat pieniä. Ne piirtävät paperille pieniä merkkejä, joista syntyvät mielikuvat ovat, tai ainakin voivat olla, huomattavasti suurempia. Teoksessaan *Tilan poetiikka* muiden muassa simpukoiden ja siementen mahdollistaman kuvittelun äärelle pysähtynyt kirjailija ja filosofi Gaston Bachelard kuvaa, kuinka ”se että pienestä tulee ulos jotain suurta, on osoitus miniatyyrin voimasta” (Bachelard 2003, 251).

Kasvimetaforien parissa jatkaa myös runoilija Maila Pylkkönen kirjoittaessaan proosarunoteoksessaan *Virheitä* Kuminankukaksi muuttumisen kokemuksesta (Pylkkänen 1965, 9). Runon puhuja kokee muodonmuutoksen katsoessaan kukkaa oikein läheltä. Samaistun läheltä katsomisen kokemukseen. Katsoessaan jotain oikein pientä voi tulla itsekin oikein pieneksi, houkutella esiin muodonmuutosleikin. Ja mikäli täydellisyyttä tavoittelee, on jonkun oikein pienen helpompaa tulla täydelliseksi kuin oikein suuren. Ja minä pidän tarkoista, täydellisistä asioista.

Muodonmuutosleikki ja pikkutarkan havainnon työstäminen saavat minut tuntemaan samaa iloa ja rauhaa, jota Bachelard kuvaa miniatyyrimaalareiden kokevan. Bachelard kirjoittaa hitauden olevan vaade pienten asioiden ymmärtämiselle. Hitaus

antaa luvan rakastaa tilaa ja käsitellä sitä ”kuin se olisi täynnä maailmamolekyylejä”. (Bachelard 2003, 338).

Maailmamolekyylit tuntuvat olevan sukua luvussa *Emilia* käsittelemilleni ilmiöille, fiktiiviselle *leimahdukselle* ja Antti Salmisen kuvaamalle merkitysenergialle. Kaikki ne kytkeytyvät huomaamiseen, herkistymiseen ja läsnäoloon.

Minulla on ollut omien lavastustöideni suhteen sellainen olo, että suurimmat oivallukseni ovat tapahtuneet nimenomaan immateriaalisissa tai hyvin viitteelliseksi jääneissä, pienissä tilamuutoksissa. Haluan liikutella vireitä ja etsiä mielikuvitusleikkejä sen sijaan, että hakisin lavastuksiini vahvoja visuaalisia ärsykejä.

Kiehtovimpia ovat olleet hetket, joissa esimerkiksi taikina onkin äkkiä ihoa, jonka koskettamiseen vastaanäyttelijä reagoi (Leipuriakatemia 2021). Edellä kuvattu tuntuu elävämmältä kuin seiniä peittävät, interiööriä luovat rakenteet. Ne ovat väistämättä keinotekoisia ja vankkumattomia, eivät taivu leikkiin ja muutokseen.

Minä pidän tiloista, joilla on toimijuus. Tiloista, joissa jokin kytee. Lavastaessa kyteminen on vain usein keinotekoista ja keinotekoisuus on minulle vaikeaa. Haluan aina nähdä kaiken taakse, tietää miten asia rakentuu, todistaa kuljetuksia, siirtymiä, hahmottaa materiaalin matkan.

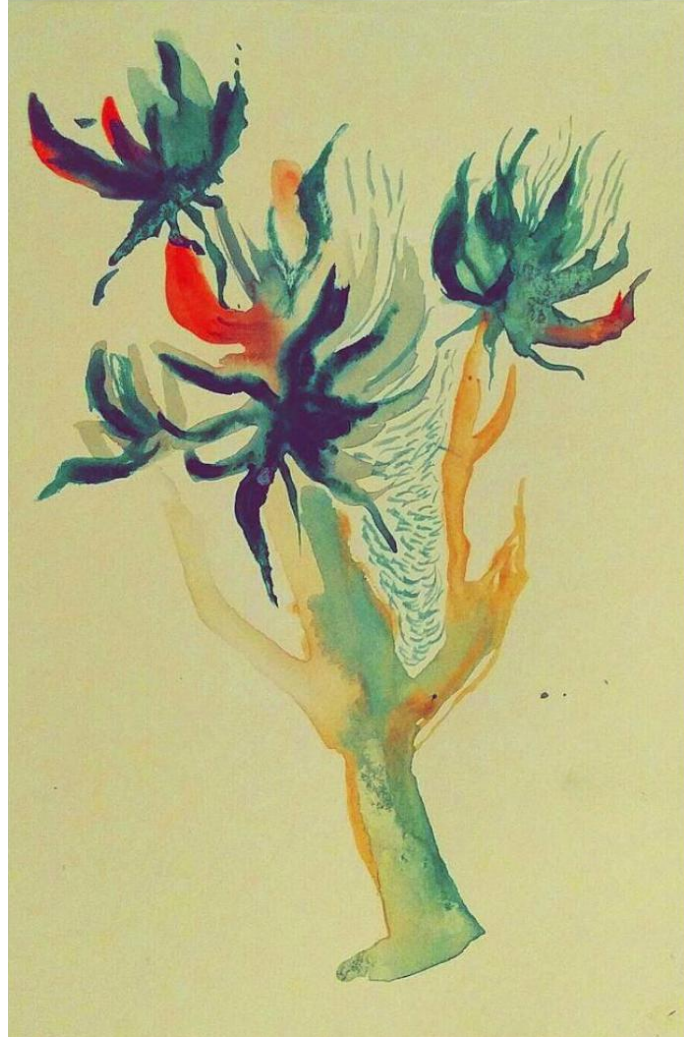
Runous luo illuusioita ja hetkiä miellyttävällä tavalla avoimesti, luottaen lukijan kykyyn kuvitella ja täydentää. Sellaista tilaa haluaisin luoda. Tilaa joka haluaa ylleen täydennystä. Tilaa joka ei pyri olemaan tyhjentyvä.

Milka Luhtaniemi kirjoittaa tyhjästä tilasta kauniisti, kuvaten sen olevan “näkyvää riitauttava näkymätön, eräänlainen kipu tai kysymys” (Luhtaniemi 2020, 35).

Kipu voi olla vaikkapa kytemistä.

Kyteminen voi olla vaikkapa sitä, että katsojaa ei viedä erilaisin visuaalisin keinoin pois itsestään, vaan palautetaan itseensä, kysymään omaa olemisen tapaansa ja omia vaatimuksiaan taiteelle tai taidekokemukselle.

Olen kiinnostunut siitä, millaista avaruutta jokin pieni tai häviävä merkki voi katsojassaan synnyttää. Miten jokin pieni voi piirtää esiin suuren. Runossa pieni voi olla sana, tilassa jokin pieni voi olla vaikkapa kivi tai kasvi tai viiva tai ajatus tai henkäys.

Kaisaniemen kasvitieteellisessä kasvit antavat hiljentyä ja katsoa tarkkaan

Ehkä

ehkä ajattelen runon yksittäisten sanojen olevan esineitä tilassa

sivu onkin kolmiulotteinen tila jota vasten esineet piirtyvät

liike voi olla lause joka yhdistää sanat

vastaus, teksti tilana

kuvitetut ja toistetut kuvat, kaiut

asiat joista puhutaan ja jotka myös nähdään

ja asiat joista ei puhuta mutta jotka nähdään

asiat jotka ovat itsejään

asiat jotka ovat muuta

VEHNÄjauho, kokonaan kovetettu kasvirasva (kookos), sokeri, glukoosi, VEHNÄtärkkelys, VEHNÄkuitu, rypsiöljy, happamuudensäätöaine (sitruunahappo), aromi (sitruuna), emulgointiaine (rypsilesitiini), nostatusaineet (E500), suola. Saattaa sisältää pieniä määriä hasselpähkinää ja maitoa.

(Pirkka sitruunavohvelikeksi, tuoteseloste)

Keksiminen

“Nerokas pikkuleipävalinta”

(Katsojan kommentti Rakkaus ja järjestys -esityksen jälkeen)

Keksiminen on olennainen osa sitä, miksi lavastaminen on sen verran kivaa, että teen sitä aina uusiksi. Keksiminen voi olla tilaa määrittävän vireen keksimistä tai jotain paljon pienempää. Keksiminen on usein jaettua. Filosofi ja kirjailija Pontus Purokuru puhuu *Mikä meitä vaivaa* -podcastissa epäyksilöllisestä luomiskokemuksesta seuraavasti:

“Kun yksilö luo jotain uutta, siis ihan sama et onks se joku keksintö tai taideteos tai joku ajatus ni se tapahtuu osallistumalla tällaiseen epäyksilöllistymisen prosessiin. Siis ei niin, että yksilö löytää sisältään jotakin ja ilmaisee sen luovasti, vaan luominen on aina sitä, että siinä on jotain epäpersoonallista, jaettua johon päästään käsiksi, jotenkin hajotaan siitä yksilöllisyydestä sen verran että päästään käsiks siihen johonkin epämääräiseen, virtuaaliseen, jaettuun, vähän sumuiseen, tuolla jossakin leijuvaan esiyksilölliseen, johonkin kollektiiviseen, johonki mielikuvitukselliseen - - itsensä sisältä sitä luovuutta ei löydy. Eli vaikka luominen laitetaankin yksilön nimiin, niin se oikeasti syntyy yhteisestä, yhteinen on se edellytys.”

(Jakso nro 95, 41:36-42:40. Purokuru lainaa filosofeja Elizabeth Grocz ja Gilbert Simondon.)

Purokurun puheessa minua kiinnostavat erityisesti epämääräinen yhteinen, epäyksilöllistymisen prosessi ja epäpersoonallinen. Niissä on jotain olennaista, omaan tekijyydelliseen kipuiluuni kytkeytyvää. On kovin helpottava ajatus, että luovuus ei lopulta synny ja tapahdu itsen sisässä, vaan yhteydessä muihin. Nimeäminen on omistamista, ja omissa haaveissani teokset ovat yhteisiä.

Ristiriitaisesti suhteessa Purokurun kuvaamaan epäyksilöllistymisen prosessiin saa keksiminen minussa ajoittain aikaan itsekeskeisen tunteen siitä, että minun läsnäoloni tässä työryhmässä on olennaista ja tarpeen. Minä keksin tämän asian, se tuli minun suustani, minäkin olen tärkeä. Tämä ajatusketju paljastaa jotain olennaista perusolemuksestani ja statuksesta jonka itselleni työryhmässä asetan – en ole täysivaltainen työryhmän jäsen ennen kuin olen osoittanut työskentelytovereilleni olevani oikeastaan ihan fiksu, ihan hyvä taiteilija, keksijä. Haluaisin eroon tuosta keksimisen henkilöitymiseen kiinnittyvästä minästä. Toivoisin voivani luopua egosta,

joka pitää tarkkaa kirjaa siitä, kuinka monta älykästä ideaa olen prosessin aikana laukonut ilmoille, vetäen näin johtopäätöksiä työni merkityksellisyydestä. Millaisia olisivat yksilöimättä jääneet merkityksellisen työn mittarit, ja miten merkityksellisyyttä oikeastaan edes mitataan?

Esimerkiksi esitykseen *Rakkaus ja järjestys* keksimme esitysdramaturgin ja hyvän ystäväni Eevan kanssa keksit. Seisoimme Hämeentien K-marketin keksihyllyllä ja näimme sitruunavohvelikeksit. Niissä oli jotain humoristista, paperista ja aistista. Keksimme me esitykseen aika paljon muutakin, mutta kekseistä jäi erityisen mukava olo. Ne ovat hauraita, murtuvat suussa ja jäävät kiinni kitalakeen. Jos osaa, voi vohvelikeksin halkaista suussa ja maistella “herkullisen suussa sulavaa sitruunanmakuista täytettä” (Pirkka sitruunanmakuinen vohveli, tuotekuvaus).

Keksimiseen kytkeytyy ajatus keksijästä, nerosta. Henkilöbrändäystä ja neromyyttiä vasten tahtoisin asettaa yhteisestä syntyvän luovuuden. Keksitkin keksittiin yhdessä, ensi-iltapäivänä viimeisiä ostoksia tehdessä. Näimme ne lähikaupan hyllyllä ja ymmärsimme että nämä täydentävät, kiteyttävät ja naurattavat. Kokemus keksimisestä on olennainen löytämisen tila, jota taiteen tekeminen parhaillaan on. Se on osallistumista Purokurun kuvaamaan “epäyksilöllistymisen prosessiin”, jossa ristesivät sitruunavohvelikeksien kohdalla ainakin yleisön kanssa jaettu kahvihetki, tunkkaisuus, sokeripiikin kaipuu ja turvallisen tunkkainen sitruunaesanssi. Kuten edellisessä luvussa Bachelardia mukailen kuvasin: pienestä tulee suurta.

Rakkaus ja järjestys

“4 arkistonhoitajaa, todellisia ammattilaisia

1 mittaamattoman arvokas muisto, joka uhkaa muuttua tarinaksi

(Hyi olkoon! Niin ei saa tapahtua!)

6 kategoriaa, koska jotain järjestystä on pakko olla

Kainalo, korva, kainalo, korva, kainalo, suu, korva, suu, suu

Voisimmeko ajatella niin, että menneisyyteemme meillä on enemmän vaikutusvaltaa kuin nykyisyyteemme?

Voimmehan unohtaa kokemamme rakkauden tai muistaa sen sata kertaa, laittaa sen tapahtumaan sata kertaa.

Aloitetaanko jo?”

(Ohjaaja Pipsa Enqvistin kanssa esityskäsikirjoituksen pohjalta koostamamme kuvaus esityksestä Teatterikorkeakoulun nettisivuille.)

Opinnäytetyöni taiteellinen osa, esitys nimeltä *Rakkaus ja järjestys*, sai ensi-iltansa 14.9.2022 Taideyliopiston Teatterikoulun Studio 2:essa. Tein esitykseen lavastus- ja pukusuunnittelun, työstin videosuunnittelua ja esiinnyin. Työryhmän muodostivat lisäksi ohjaaja-käsikirjoittaja Pipsa Enqvist, esitysdramaturgi Eeva-Maaria Halonen, valosuunnittelija Elli Kujansuu, äänisuunnittelijat Vertti Korkki ja Riku Vuorensola sekä esiintyjät Tuulia Eloranta, Corinne Mustonen, Denisa Snyder ja Sara-Maria Pirhonen. Outside eye -roolista käsin palautetta antoivat taiteilija Jaakko Pallasvuo ja ohjaaja Minna Lund. Harjoituskauden aikana Juho Kuusi piti spoken word -työpajan ja Maija Linturi esineteatterityöpajan.

Teoksesta poimittu, työryhmän lentäväksi lauseeksi muodostunut repliikki “kaikki vuotaa kaikkialle” (*Rakkaus ja järjestys* 2022) väritti taiteellista työskentelyäni. Pysin tässä luvussa purkamaan aluksi lyhyesti prosessimme vaiheet ja taustavaikuttimet, avaten työskentelyni eettis-ekologisia periaatteita sekä sitä sosiaalista viitekehystä, josta käsin teos syntyi. Yleisluontoisen kuvauksen jälkeen pureudun tarkemmin teoksen materiaalisuuden hahmottumiseen. Avaan tilalliseksi dramaturgiaksi muodostuneen vesivahingon taustalla tapahtunutta ajattelua ja esittelen tarkemmin pienoismallin ja esiripun ideointiprosesseja.

Vesivahinko + paperi = paperimassa

Työskentelyn lähtökohdat

I - materiaalitietoisuus

Koin lavastajana tekeväni omalla tavallani teoksen arkistonhoitajien työtä pyrkiessäni paikantamaan, millainen materiaalisuus palvelisi muiston arkistoinnista parhaiten. Oma toimijuuteni ei kuitenkaan arkistonhoitajien lailla tapahtunut fiktion sisällä, vaan sitä määrittivät vahvasti ympäröivä todellisuus. Taiteellisten kysymysten ohella ja niiden pohjalla työtäni ohjasi materiaalitietoisuus. Esiityksen visuaalisuuteen vaikuttivat luvussa *Olemisen kuorma* kuvaamani materiaaliahdistuksen myötä periaatteeni eettisestä materiaalisuudesta ja materiaalin kiertokulun hahmottamisesta. Pyrin hyödyntämään jo olemassa olevaa ja kierrätettyä materiaalia koostaen teoksen fyysisen lavastuksen sieltä täältä kerätystä pahvista, Teatterikorkeakoulun kellarista löydettyistä kirjahyllyistä, kierrätetystä puumateriaalista valmistetusta pöydästä, paperimassasta, 4x4 metrin kokoisesta palasta käyttämättömää maantiepohjaa, muutamasta litrasta jämämaalia sekä lakanakankaan palasta, joka ripustettiin lopussa esiripuksi.

II - työilmapiiri

Prosessi oli minulle rakas ja hurja.

Hurjalta prosessissa tuntui kiire. En ole koskaan aiemmin vetänyt viimeistä teippiä lattiaan puolta tuntia ennen kuin ensi-iltayleisön on määrä astella sisään tilaan.

Teos valmistui kouluprojekteille ominaisesti hyvin rajatussa ajassa, viidessä viikossa. Jo uuden työryhmän hahmottamiseen ja tutustumiseen voisi ihannetilanteessa käyttää useampia viikkoja – puhumattakaan siitä, että samalla pyritään löytämään ja luomaan yhteisiä taiteellisia suuntaviivoja. Lopullinen työryhmä varmistui vasta kesällä ennen harjoitusten alkua, ja suunnittelijajoukkomme kohtasi myös sairastumisista johtuvaa sirpaleisuutta harjoituskauden aikana.

Kaikesta huolimatta prosessi oli minulle hyvin rakas, sillä työryhmässämme vallitsi erinäisistä vastoinkäymisistä huolimatta lämmin, kohtaava ja keskusteleva ilmapiiri. Puhuimme jo ensimmäisistä tapaamisista lähtien avoimesti esimerkiksi taiteelliseen

opinnäytteeseen kytkeytyvästä jännityksestä, eikä omaa epävarmuutta ja huolta jaksamisesta tarvinnut piilottaa tai kuorruttaa pärjäämisen kulissilla.

Hyvä esimerkki toimivasta yhteisen kuvittelun aluetta muovanneesta kokemuksesta oli harjoituskauden alussa tehty työryhmän yhteinen vierailu Työväen arkistoon. Arkistovierailu toimi taiteellisena yhteismaastona luoden jaetun mielikuvan esityksen tilan luonteesta, vaikkei se sellaisenaan Studio 2:een materialisoitunutkaan. Yhteinen kokemus tarjosi lavastuksen lähtökohdaksi mahdollisuuden mielikuvien ja tunnelmien tasolla tapahtuvalle tilallisuudelle. Olin kiinnostunut siitä, millaista olemista arkistovierailusta tarttuu teokseen myös näkymättömällä tasolla. Vierailun jälkeen Studio 2 oli helppo hyväksyä arkiston interiööriksi. Se ei tuntunut tarvitsevan yllään loputonta kerrostamista, vaan palveli nuhuista, pölyistä työtilaa varsin hyvin. Selkeimmin arkistovierailumme jäi osaksi teosta muotona, jossa yleisö tuli vierailijaryhmän roolissa arkistoomme, esitykseen nimeltä *Rakkaus ja järjestys*. Vierailun ajatus jäi lopulta hieman puolitiehen, painuen taka-alalle teoksen tapahtumien vyöryessä eteenpäin.

Keskeneräinen tuntuu hengittävän

Taiteellisista kysymyksistä ja omasta roolistani

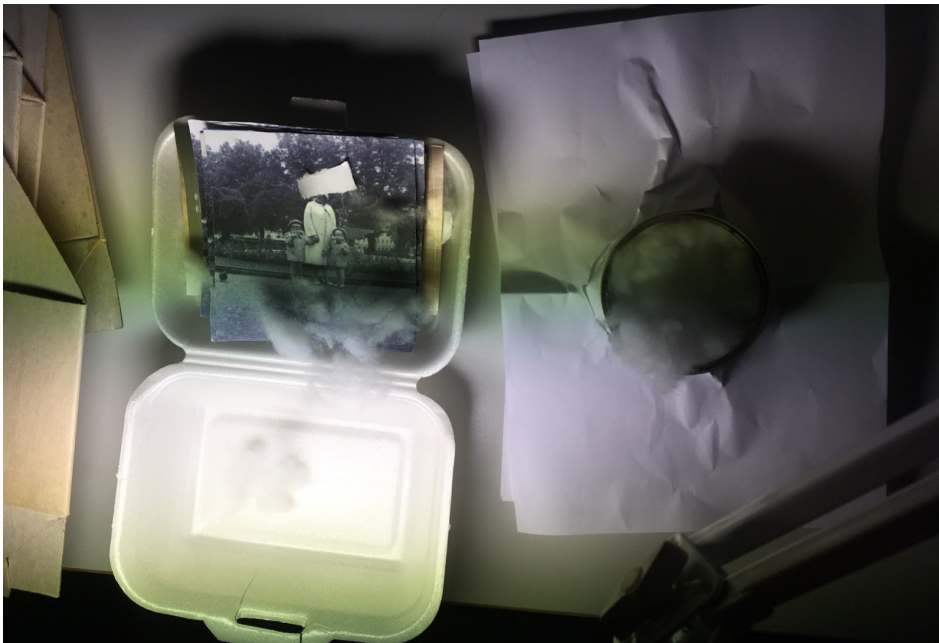
Tapasimme ohjaaja-käsikirjoittaja Pipsa Enqvistin ja esitysdramaturgi Eeva-Maaria Halosen kanssa ensimmäisiä kertoja orastavan teoksen äärellä jo syksyllä 2021. Oli antoisaa keskustella teoksen teemoista ja ehdottamista maailmoista jo varhaisessa vaiheessa. Arkistoinnin, muiston ja muistamisen tilallistamisen kysymykset kiehtoivat minua alusta asti ja tekstin esseemäisyys tuntui kutsuvan sellaista esityksellistä välimaastoa, jota olin kiinnostunut taiteellisessa opinnäytteessäni tutkimaan. Ajatukset pienoisesineistä, -malleista ja -maailmoista olivat läsnä jo ensimmäisissä keskusteluissa ja pysyivät osana lavastuksellista ajatteluani läpi prosessin.

Taiteellisessa opinnäytteessäni lavastajuuteni luovi muiden roolieni lomassa. Pohdin ajoittain oliko minun järkevää lupautua, erityisesti taiteellisen opinnäytteen kyseessä ollessa, lavastajana toimimisen lisäksi myös esiintyjäksi ja pukusuunnittelijaksi. Epäilin pääseekö lavastuksellinen ajatteluni täysin toteutumaan joutuessani jakamaan ajattelukapasiteettiani useampaan suuntaan. Olin ylipäätään huolissani jaksamisestani, ja lisäksi kyseenalaistin, jo tutuksi tulleen lavastajuuden kyseenalaistamisen lisäksi, kykyni toimia esiintyjänä. Kysymykset riittävästä taidosta ja tekemisestä olivat prosessissa vahvasti läsnä.

Pohjimmiltani ajattelen lavastajuuden muovautuvan uudeksi jokaisen projektin myötä. Päätin siksi suhtautua taiteelliseen opinnäytteeseen turvallisena paikkana tutkia sitä, millaisia vaatimuksia lavastajan taidolle ja taiteelle itse asetan tai oletan ulkopuolelta asetettavan. Teoksessa *Rakkaus ja järjestys* lavastajantyö limittyi pukusuunnittelun ja esiintyjäntyön lomaan, tarjoten erityistä tietoa esimerkiksi esiintyjäposition kautta. Lavastus ei olisi muotoutunut juuri tuoksi lavastukseksi, jos roolini olisi ollut “vain” lavastaa. Se olisi ollut jotain muuta, ei väistämättä parempi tai huonompi, vaan ainoastaan erilainen. Hahmottaessani teosta sekä sisältä että ulkoa käsin pääsi lavastajuuteni toteutumaan kokonaisvaltaisesti, monia reittejä pitkin. Lavastus on esityksen visuaalisuuden lisäksi myös toimintaympäristö, josta käsin esiintyjät rakentavat omaa osa-alueitaan. Itse esiintyjänä toimiminen antoi arvokasta tietoa siitä, miltä lavalla tuntuu olla ja millaisena esityksen maailma esiintyjän positiosta käsin näyttäytyy.

Kontrolli ja kaaos

Taiteellisen työskentelyni ydin kytkeytyy usein vastakohtaisuuksiin, eräänlaisen sopivan ristiriidan paikantamiseen. Teoksessa *Rakkaus ja järjestys* hallitsevaksi tilalliseksi vastakkainasetteluksi ja sen myötä kokonaisvaltaiseksi tilalliseksi dramaturgiaksi muodostui järjestelmällinen, pölyisen paperinen, hallittu arkistohalli, johon hallitsematon vesivahinko vuoti sisään hiljalleen rakkausmuiston vallatessa tilaa. Halusin materialisoida rakkauden joksikin epäromanttiseksi, hämmäiseksi ja sotkuiseksi ainekeksi, ja hapuilin kohti lopullisia materiaalivalintoja kokeilujen kautta. Toin tilaan aluksi paperipinojen lisäksi pumpulia, jolla halusin kuvata arkiston tilaan leviävän muiston muodottomuutta.

Kompositio erään harjoituksen jälkeen

Pumpuli oli minulle jotain paperille vastakohtaista – materiaalia, joka asettui vasten järjestämistä ja mapittamista. Pumpuli oli esiaste, epämääräinen aines, joka muistutti minua muistamisen hahmottomuudesta. Muovautumisen ja muodonmuutoksen kysymykset olivat vahvasti läsnä taiteellisessa ajattelussani kiteytyen lopulta pumpulin tilalle tulleeseen paperimassaan, joka toimi vastakohtana hyllyyn selkeästi asetelluille liikkumattomille pahvilaatikoille.

Paperi alkoi merkitä minulle kuivahtaneita muistoja – kansioita ja mappeja, joissa asiat ovat ainakin näennäisesti järjestyksessä ja hallittavissa. Kuvittelin esityksen näkymättömän päähenkilön elämän painuneen hänen mielensä pohjalle hauraaksi materiaksi. Rakastumisen kokemus kuitenkin myllää kaiken, vuotaa mappeihin ja liuottaa paperikuidut uudelleen muovailtavaksi aineeksi, jota voi heitellä ja muotoilla mielensä mukaan. Ajattelin paperia muistoina ja muistelua massautumisena. Vesivahinko oli eräänlainen tilallinen lukuohje, pääsääntöisesti äänen, puheen ja tilallisen yksityiskohtien tasolla tapahtuvaa lavastamista.

Vesivahinkoidean myötä syntyi ajatus täyttää hyllyn vasen puoli paperimassaksi muuttuvalla mönjällä. Idea oli kuvallisesti mielestäni kiehtova, ja olisi tuonut teokseen vahvemman materiaalintunnon. Keinotekoisuus tuntui kuitenkin haasteelta, ja jo valtava kirjahylly oli itselleni vieras objekti, vaikka olin sen suunnitellut ja yhteistyössä näyttämöestarin kanssa rakentanut. Vieraus syntyi siitä, että hylly ei muiden lavastuselementtien tapaan mahdollistanut toimijuutta, vaan oli heiverönen kasa tyhjiä pahvilaatikoita. Opin prosessin aikana jälleen kerran haluavani kaiken tilaan tuomani ja valitsemani kertovan tarinaa myös toiminnan kautta, olevan pelkän pinnan sijaan maasto. Minulle on mieluisinta luoda sellaista näyttämökieltä, jossa kaikella materiaalilla on potentiaalia kertoa tarinaa, ei vain jäädä taustalle. Vesivahingon ajatus välittyi lopulta esimerkiksi lattialla lojuneessa paperikasassa, jonka päälle kävin kaatamassa hiukan vettä ennen jokaista esitystä. Hyllyyn muovailin paperimassasta valumia. En tiedä näkikö niitä kukaan, mutta epämääräinen ja kaukaiseksi jääväkin vaikuttaa tunnelmaan, väitän. Vesivahinko maalasi teoksen taustalle eräänlaista temaattista epävakautta. Tila rakoili ja kirjaimellisesti vuoti.

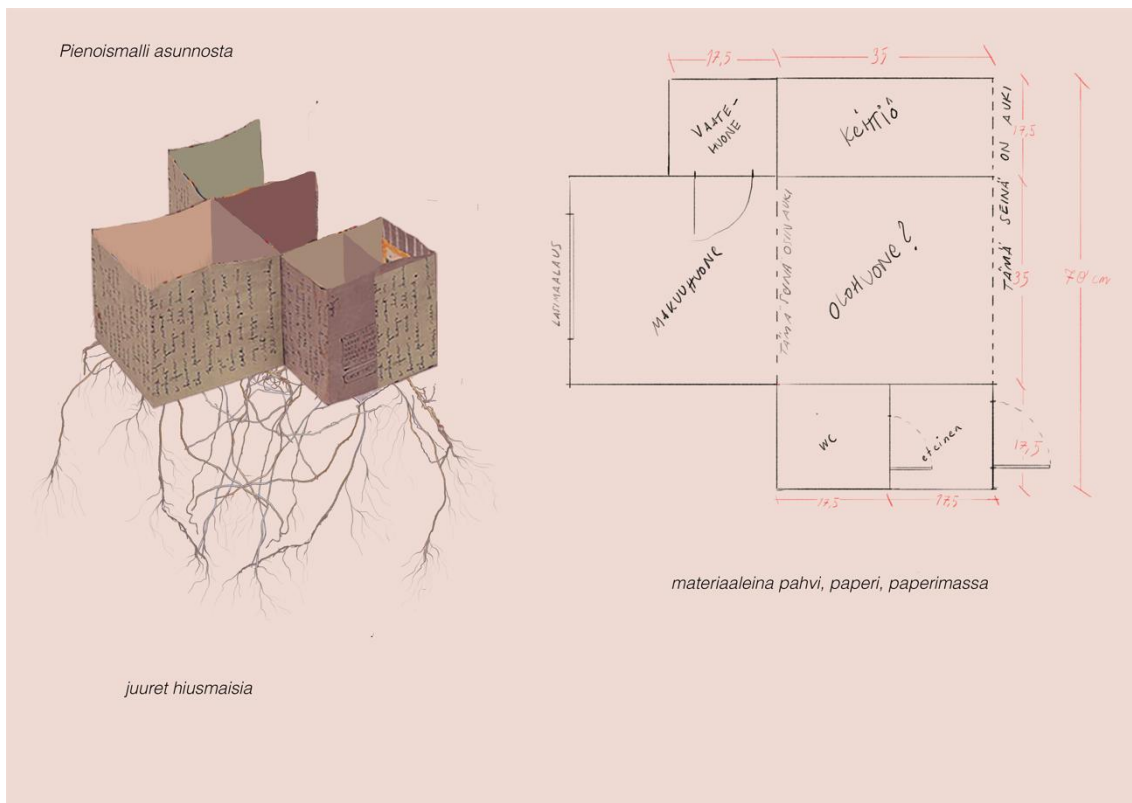
Kiteytettynä vesivahingon ajatus syntyi kiinnostuksesta tuoda teoksen materiaalisuuteen kontrollin ja hallitsemattomuuden ristiriita. Halusin tuoda tilaan ja lavastukseen jotain, johon en pysty täysin vaikuttamaan. Pidän esiintyjien toimijuutta suhteessa materiaan itselleni erittäin kiinnostavana taiteellisena kysymyksenä. Ilahdun ja koen työni onnistuvan yllättyessäni sen äärellä, mitä vaikkapa tarjoamani materiaalit esiintyjäntyön myötä alkavat tarkoittaa – kuinka monin keinoin näyttelijä voi antaa luonteen paperimassalle, palalle kangasta, pienoisesineelle tai nokkahuilulle.

Valmis tuntuu tukitulta

Muistamisen mittakaava

Vastakohtaisuuden ajattelu kytkeytyi myös mittakaavan kysymyksiin. Ääripäiksi asettuivat takaseinän peittänyttä valtavaa kirjahyllyä vasten tuulikaapissa roikkunut pienoismalli ja pienoisesineiden sarja. Pienoismalli asunnosta jossa rakastuminen tapahtuu oli minulle lavastuksen mieluisin osa-alue. Oikeammin kyseessä oli muisto asunnosta. Huoneista, jotka muistelu valtaa ja ottaa haltuun. Seinistä, joita vasten muisto puristuu. Muistaminen kuori asunnon ympäriltä kerroksia lisääillen sinne omiaan. Alkuperäinen ajatukseni nukkekotimaisen tarkasta huoneistosta korvautui itsetehdystä paperista valmistetulla kyhäelmällä.

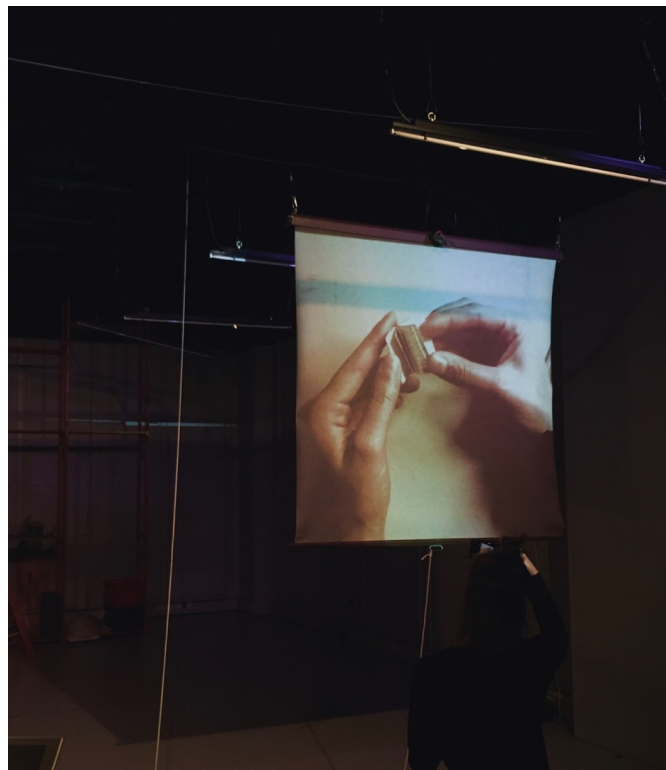
Luonnos pienoismallista

Tila, johon muistelemisen on jättänyt jälkensä

Pienoismalli oli myös merkityksellinen tilan ja tekstin yhteentulo. Fyysinen objekti jäljensi tekstissä kuvatun muodon ja kerrosti puhuttua pyrkien luomaan päällekkäisyyttä, jota yleensä koetan välttää. Mikä perustelee asunnon näyttämöllistämisen pienoismallina, jos jo repliikin tasolla kuvaillaan tarkasti “asunto, jonka juuret leijuvat ilmassa” (Rakkaus ja järjestys 2022). Eikö yleisö voi kuvitella asunnon sanojen perusteella? Koin toistamisen muistamiseen kytkeytyvänä tehokeinona. Pyrkimyksenäni oli valjastaa pienoismalli toimimaan eräänlaisena yleisön muistamisen herättelijänä ollessaan julisteen ja käsiohjelman ohella ensimmäinen visuaalinen vihje teoksen maailmasta. Mustassa tuulikaapissa, omassa lokerossaan, tilallisesti eräänlaisessa esityksen ja ei-esityksen välitilassa roikkuva pienoismalli toimi siltana ja kutsuna teoksen materiaalisuuden ja muistamisen kysymysten ääreen.

Haluni päästää katsojat vahvasti esityksen maailman sisään ja kutsua katsomaan lähelle synnytti lavastajantyöllisen ristiriidan. Lähelle pääseminen on perinteisessä frontaalinäyttämötilanteessa haastavaa, mutta löysimme apuvälineeksi dokumenttikameran käytön. Kamera tarjosi mahdollisuuden päästä lähelle sekä pienoisesineitä, että lopuksi ilmeitä ja olotiloja.

Dokumenttikameran kokeilua

Aika joka on lopulta lakana joka on lopulta esirippu

Suurimman muodonmuutosprosessin kävi harjoituskauden aikana läpi ajan materialisointi. Aika oli yksi kuudesta kategoriasta, jonka mukaan Arkistonhoitajat koettavat rakastumismuistoa jäsentää. Ensimmäinen tapamme lähestyä ajan materiaalisuutta oli pukea esittämäni Sanansaattaja-niminen hahmo historian painolastia ilmentävään laahukseen, johon arkistoitavaksi tarkoitettu muisto olisi jollain tapaa kytkeytynyt. Sanansaattaja oli tyyllilajillisesti arkiston maailmasta irrallinen hahmo, joka toi arkistonhoitajille arkistoitavan materiaalin sekä myöhemmin apuvälineitä muiston hahmottamiseen. Hän tuli eri todellisuudesta, oli eräänlainen historian henkäys teoksen ajattomalta ja pysähtyneeltä tuntuvassa arkistossa. Tutkin laahuksen materiaalisuutta esimerkiksi kalastusverkon ja silkkikankaan kautta. Kömpelöt kokeilut tarjosivat sekä arvokasta tietoa että uskallusta olla epätietoisuuden ja keskeneräisyyden äärellä.

Lopulta laahusideasta luovuttiin ja rakkausmuisto käärittiin patjaan. Patja muodostui itselleni olennaiseksi osaksi rakkausmuistoa, sillä patjalta käsin muistelijä muisteli muistoaan. Patja ja tyhjä lakanakankaan kaltainen kangas tukivat pyrkimystäni materialisoida rakkaus lopulta joksikin arkiseksi. Aika ja historia haalistuivat prosessin aikana irti kangasideasta, mutta kankaalla oli silti esityksessä pitkä kaari. Se löytyi myyttynä muistoaineiston sisältä, tarjosi leikin mahdollisuuden, unohtui lojumaan ja nousi lopulta loppukuvan esiripuksi. Esiripussa näyttäytyi taiteellinen haluni luoda materiaaleille selkeitä kuljetuksia ja toimijuutta.

Materiaalitietoisuuteni näyttäytyi suunnittelutyössäni esimerkiksi siten, että vaikka käytin paljon aikaa suunnitellen esimerkiksi kuva-aiheita esirippuun, päädyin lopulta säilyttämään kankaan ehjänä ja puhtaana jotain seuraavaa tarkoitusta varten. Taiteellisesti kankaan muokkaaminen olisi varmasti ollut perusteltua, mutta eettisen materialismin ja kiertotalouden raameissa tunsin, että minua ei oikeastaan haittaa yksinkertaistaa visuaalista ideaani. Monipuolisesti ja runsauden kautta luonnostelu oli tärkeä riisumisen prosessi, joka auttoi hahmottamaan oman materiaalisen ajatteluni ydintä ja huomaamaan, mikä riittää välittämään idean ja tunnun, kytkeytyen jo kuvaamaani haaveeseen lavastaa vain olennainen. Kenties teoksen

loppukuva, viitteelliseksi esiripuksi nostettu valkoinen kangas perusteli itsensä tyhjäksi jätettynä sivuna, jota vasten katsoja-kokija sai esityksen lopuksi heijastella tunteuksiaan.

Lopullinen esirippu esityksessä. Kuva: August Joensalo

P.S.

Rehellisyyden nimissä minun on myönnettävä, että taiteellisten kysymysten pohdinta jäi opinnäytteeni tekoprosessissa tunnemyllyn jalkoihin. Lavastamiseni värityi jälleen epäonnistumisen kokemuksella, vaikka järjellä ajatellen sain taiteellisessa opinnäytteessäni tutkia itselleni merkityksellisiä kysymyksiä. Ehkä epäonnistumisen kokemus syntyi tällä kertaa siitä, etten ehtinyt hoitaa yhtäkään minulle kuulunutta osaa aluetta valmiiksi sellaisella huolella ja pieteetillä, jolla haluaisin asioihin suhtautua. Perfektionismin suurin ongelma on kuitenkin se, että täydellisyys on alati siirtyvä päämäärä, eikä mikään määrä keskustelutunteja tai harjoitusviikkoja todella poista tunnetta siitä, että jokin jää kesken. Keskeneräisyys oli lopulta myös eräs teoksen kantavista teemoista. Arkistonhoitajatkin päättivät lopulta jättää jäsentämisen ja sukeltaa rakastumiseen päätä pahkaa.

Opinnäytteen selkein oppimisen paikka itselleni oli lopulta keskeneräisyyden ja nuhjuisuuden hyväksyminen osaksi omaa taiteellista estetiikkaani. Kuva otettu ensi-illan jälkeen.

Lopuksi

Lähdin kirjoittamaan purkaakseni itselleni, miksi lavastaminen on tuntunut niin vaikealta.

Tämä opinnäyte on ollut tila hidastaa ja tarkastella. Kirjoittaminen on tapahtunut syksyn 2022 ja kevään 2023 aikana erilaisista oloiloista käsin, ja tekstistä ovat havaittavissa epätoivon kuopat ja toiveikkaammat hetket. Tuntuu tärkeältä, että ne voivat olla samassa työssä läsnä. Tämä opinnäyte on tallenne ajattelustani valmistumisen kynnyksellä. Teksti täyttää sille asettamani rehellisyyden ja avoimuuden toiveen.

Olen konventioiden lisäksi hangannut puhki itseäni. Olen löyhännyt vyyhtiä, johon ovat opintojeni aikana kiristyneet kysymykset ekokriisin keskellä elämisestä, taiteesta, lavastamisesta ja väsymyksestä.

Mikäli tekisin nyt opinnäytettäni uudelleen, haluaisin tutkia nimenomaan hitaasti muotoutuvaa ajattelua, sillä ajattelen hitauden olevan valtavan olennaisessa roolissa mitä tulee ekologiseen ja sosiaaliseen kestävyYTEEN. Näkeminen ja havaitseminen vaativat ympärilleen tilaa. Tila vaatii tietoisuutta siitä, että tarvitsee tilaa sekä mahdollisuutta ottaa tilaa, hidastaa. Minusta tuntuu, että kaikki palaa aina hitauteen. Hitaus, hidastaminen ja pysähtyminen ovat jossain määrin ratkaisu, tai ainakin ratkaisun osatekijä, kaikkeen kipuiluun sekä omalla kohdallani että laajemmassa mittakaavassa. Kestävä toiminta voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että pysähtyy ja tiputtaa pensselin. Jättää maton maalaamisen kesken ja menee nukkumaan, kytkee keskeneräisyyden osaksi oman osa-alueensa dramaturgista logiikkaa.

Runous tuntuu kuvaavan todellisuutta valikoiden siitä hämmentäen ja käännellen osasia, luoden silti kokonaisuuden. Tuota käsitystä vasten voisin ajatella omaa lavastajuuttani toimijuutena, joka poimii todellisuudesta ne elementit, joiden kautta tietyn esityksen maailma jäsentyy olevaksi, täydeksi ja epätäydeksi, sen verran kokonaiseksi kuin vaaditaan. Voin kirjoittaa niukkasanaisen runon merestä ja kokea sen mielessäni

vetisenä kokonaisuutena, samoin kuin lavastaa vaikkapa maalaten vain muutaman pinnan ja pylvään, tuntien kuitenkin olevani jossain muualla kuin mustassa studiotilassa.

Lavastajan position vastustaminen on lopulta tarkkarajaisuuden vastustamista. Minun on helpoin olla kun minun rajani saavat olla huterat ja vuotavat. Tämän opinnäytteen kirjoittaminen on herättänyt uskaliaan ajatuksen: entäpä, jos en olekaan epäonnistunut, vaan ajatteluni on vain kesken?

“Haluan opiskella esittävien taiteiden lavastusta siksi, että erilaiset tilat ja niiden hienovaraiset tunnelmat kiehtovat minua. Toivon pääseväni mukaan niihin prosesseihin, jotka lopulta saavat katsojan imeytymään henkilöiden ja tilojen erilaisiin näkökulmiin, unohtamaan hetkeksi oman itsensä.”

(Ote ennakkotehtävänä kirjoittamastani motivaatiokirjeestä vuodelta 2017.)

L ä h t e e t

Painetut lähteet

Bachelard, Gaston. 2003. *Tilan poetiikka*. Suom. Tarja Roinila. Helsinki: Nemo.

Halberstam, Jack. 2011. *The Queer Art of Failure*. North Carolina: Duke University Press.

Montgomery, Lucy Maud. 1961. *Pieni Runotyttö*. Suom. I.K. Inha. Juva: WSOY

Pylkkönen, Maila. 1965. *Virheitä*. Helsinki: Otava.

Saarikivi, Taina. 2021. "Taide fossiilikapitalismin jälkeen: lahoavan muovin narina". Teoksessa *Taiteen kanssa maailman äärellä: Kirjoituksia ihmiskeskeisestä ajattelusta ja ilmastonmuutoksesta*, toim. Johansson, Hanna & Seppä, Anita, 222-241. Helsinki: Taideyliopiston Kuvataideakatemia

Salminen, Antti. 2015. *Kokeellisuudesta: Historiallisesta avantgardesta jälkifossiiliseen elämään*. Turku: Poesia.

Tennilä, Olli-Pekka. 2014. "Mikä hyvänsä teksti – poettisia fragmentteja." Teoksessa *Poetiikkaa III*, toim. Ville Hytönen, 91-103. Turku: Savukeidas Kustannus.

Sähköiset lähteet

Frilander, Jenni & Hara, Jyrki. 2022. "Suomen päästöt pomppasivat, kun metsien hiilinielu romahti – ilmastoministeri Ohisalo: tiellä hiilineutraalisuuteen ei pidä pysähtyä". Yle.fi -uutissivusto. <https://yle.fi/a/3-12668297>. Haettu 4.5.2023

Kokkonen, Yrjö. 2023. "Maailman meret ovat lämmenneet poikkeuksellisella tavalla vain muutamassa viikossa – tutkijat ihmeissään". Yle.fi -uutissivusto. <https://yle.fi/a/74-20029353>. Haettu 4.5.2023

Mikä meitä vaivaa -podcast. Jakso 95: Yhteisvaurauden loputon rihmasto. Julkaistu 3.3.2023. <https://soundcloud.com/user-897579020/jakso-95-yhteisvaurauden-loputon-rihmasto>. Haettu 30.4.2023

Parkkari, Jani. 2023. "Espanjassa povataan kaikkien aikojen kuuminta huhtikuuta – lämpötilat lähennelleet 40 astetta". Yle.fi -uutissivusto. <https://yle.fi/a/74-20029544>. Haettu 4.5.2023

Pirkka Sitruunavohvelikeksi. Tuotekuvaus. [https://www.k-ruoka.fi/kauppa/tuote/pirkka-sitruunavohve li-325g-6410402017072](https://www.k-ruoka.fi/kauppa/tuote/pirkka-sitruunavohve-li-325g-6410402017072). Haettu 5.5.2023

Tieteen termipankki: Kirjallisuudentutkimus:sensibiliteetti. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:sensibiliteetti>. Haettu 14.3.2023

Wallius, Anniina. 2023. "YK:n raportti antoi ilmastonmuutoksen torjumisessa madonluvut mutta myös toivoa: aivan vielä ei ole ihan liian myöhäistä". Yle.fi -uutissivusto. <https://yle.fi/a/74-20023098>. Haettu 20.3.2023

Opinnäytteet

Luhtaniemi, Milka. 2020. "Poeettinen näyttämö." Dramaturgian maisterin kirjallinen opinnäyte, Teatterikorkeakoulu, Helsinki. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020072747627>. Haettu 2.3.2023

Maunuksela, Klaus. 2018. "Ekologisen surun poetiikkaa." Dramaturgian maisterin kirjallinen opinnäytetyö., Teatterikorkeakoulu, Helsinki. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018052824784>. Haettu 2.3.2023

Saariniemi, Helka. 2021. "OUTO. Esseistinen haparointi tilaan hajoavista ihanteista." Esittävien taiteiden lavastuksen kandidaatin opinnäytetyö, Aalto-yliopisto, Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, Espoo. Ei julkaistu internetissä.

Mainitut esitykset

Leipuriakatemia. Käsikirjoitus Liila Jokelin, ohjaus Kiia Laine, lavastussuunnittelu Helka Saariniemi, pukusuunnittelu Iida Ukkola, äänisuunnittelu Satu Kankkonen, valosuunnittelu Mikko Hirvonen. Esiintyjinä Isla Mustanoja, Aurora Manninen, Eeva Mäkinen, Otto Nyberg, Tuuli Paju, Daniel Virtanen ja Ona Korpiranta. Teatteri Takomo, Helsinki. Ensi-ilta 15.9.2021.

Muista meidät 11:11. Ohjaus ja dramaturgia Kiia Laine, lavastus- ja pukusuunnittelu Helka Saariniemi, äänisuunnittelu Satu Kankkonen, valosuunnittelu Mikko Hirvonen. Esiintyjinä Anna Airola, Emma Kilpimaa, Niklas Pohjola ja Daniel Virtanen. Teatteri Vanha Juko, Lahti. Ensi-ilta 14.4.2022.

Rakkaus ja järjestys. Ohjaus ja käsikirjoitus Pipsa Enqvist, esitysdramaturgia Eeva-Maaria Halonen, lavastus- ja pukusuunnittelu Helka Saariniemi, äänisuunnittelu Vertti Korkki ja Riku Vuorensola, valosuunnittelu Elli Kujansuu. Esiintyjinä Tuulia Eloranta, Corinne Mustonen, Sara-Maria Pirhonen, Denisa Snyder, Eeva-Maaria Halonen ja Helka Saariniemi. Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu, 2022. Ensi-ilta 14.9.2022.

Toinen luonto. Koreografia Eeva Juutinen, lavastussuunnittelu Helka Saariniemi, pukusuunnittelu Iida Ukkola, äänisuunnittelu Jouni Tapio, valosuunnittelu Lauri Hietala. Tanssijoina Iris Hildén, Linda Holma ja Jussi Ulkuniemi. Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu, 2020. Esitykset peruttu.

Kuvat

Kuvat omiani, jollei kuvatekstissä toisin mainita.

Liitteet

Rakkaus ja järjestys, käsiohjelma

Rakkaus ja järjestys, pohjapiirustus lavaste-elementeistä tilassa

Rakkaus ja järjestys, esitystallenne, DVD-liite. 19.9.2022. Kesto 110 min.
Tallenne on arkistoitu ja löydettävissä Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun arkistosta.

KIITOS: Antti Lehtinen, Työväen arkisto (Iris Olavinen ja Mikko Kosunen), Sami Juhani Rekola, Emil Santtu Uuttu, Arni Rajamäki, Camilla Rantanen, Laura Halonen, Francisco Beltrame Trento, Ada Halonen, Jukka Von Boehm, Mikko Kaukonen, Juha Kallas, Aju Jurvanen

LÄHTEET:

Aaltola, Elisa (2019) Häpeä ja rakkaus: Ihmiseläinluonto. Into, Helsinki
Arkistot ja kulttuuriperintö toim. Outi Huopaniitti ja Ulla-Maija Peltonen
Bergson, Henri (1911). "Of the Survival of Images. Memory and Mind", Chapter 3 Matter and Memory, Lontoo: George Allen and Unwin
Weber, Max (1989) Maailmanuskonnot ja moderni länsimainen rationaalisuus. Kirjoituksia uskonnon sosiologiasta. Vastapaino, Tampere.
Jotain epäselvempiä lähteistyksiä, Julia Kristevalta, Pauliina Haasjoelta, Ludwig Wittgensteinilta
Työväenarkisto, suulliset tiedoksiannot

ENSI-ILTA: ke 14.9.2022 klo 19

MUUT ESITYKSET: pe 16.9. klo 19.30, ma 19.9. klo 13 ja klo 18, ti 20.9. klo 19, ke 21.9. klo 14 klo 19, to 22.9. klo 18

Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu, Haapaniemenkatu 6, Studio 2

Esityksen kesto on n. 1h 50min, ei väliaikaa

Esityksessä on kiroilua, kovia ääniä ja teatterisavua.

DRAMATURGIA JA NÄYTELMÄN KIRJOITTAMINEN (TEATTERITAITEEN MAISTERITUTKINNON

TAITEELLINEN OPINNÄYTE, TEM)

Opiskelija osaa luoda taiteellisesti perustellun kokonaisuuden. Hän osaa luoda itsenäisesti näytelmän, käsikirjoituksen, laajan sovituksen, esityksen tai muussa mediumissa toteutetun taiteellisen kokonaisuuden, joka antaa käsitteen opiskelijan valmiuksista taiteilijana. Opiskelija osaa työskennellä pitkäjänteisesti ja määrätietoisesti projektinsa loppuun saattamiseksi.

ESITTÄVIEN TAITEIDEN LAVASTUS (TAITEEN MAISTERIN TUTKINNON TAITEELLINEN OPINNÄYTE, TAM)

Opiskelija kykenee omaa näkemystään välittävään taiteelliseen työskentelyyn ja/tai luovaan yhteistoimintaan lavastajana. Hän hallitsee lavastajan työprosessin ja osaa ratkaista siihen liittyviä haasteita, tai asettaa taiteellisen tutkimuksen kautta ratkaistavia uusia kysymyksiä. Hän osaa dokumentoida, kontekstualisoida ja analysoida työskentelyään.

NÄYTELLÄNTÄITE (TEATTERITAITEEN MAISTERITUTKINNON TAITEELLINEN OPINNÄYTE, TEM)

Taiteellisissa opinnäytteissä opiskelija ilmentää itsenäistä taiteellista ajattelua ja ilmaisua. Hän osaa ottaa käyttöön näyttelijänpintojen aikana oppimiaan taitoja ja rakentaa niiden pohjalta kokonaisvaltaista esiintymistä. Hän osaa sovitaa oman taiteellisen näkemyksensä työryhmän yhteiseen näkemykseen niin, että syntyy yhteinen teos.

Arkisto voi sisältää henkilökohtaista, yksilöllistä, omakohtaista ja subjektiivista tietoa henkilöiden elämästä. Arkisto voi sisältää yhden, kahden tai monenkeskistä vuoropuhelua, joka ei ole syntyhetkellään välttämättä tarkoitettu julkiseksi. Arkisto säilyttää ajattelun todellisuutta yli ajallisen etäisyyden.

Arkistot ja kulttuuriperintö, 212

I'm deep divin' into your emotions
But you're bringin' back all my feelings
And I fuckin' love it

Julia (deep diving) -Fred Again..

OHJAAJAN SANA:

Eräs elämäni keskeisimpiä oppeja on ollut erilaisten, vastakkaistenkin tunteiden samanaikaisuuden hyväksyminen. Vaikka eläisi elämänsä onnellisinta jaksoa, on silti ok olla peloissaan ja haikaa. Ja surressaankin saa olla täynnä riemua tai kiimaa. Mikään ei ole vain jotain tiettyä. Ainutlaatuisinkaan hetki ei mene pilalle pienestä kauhusta. Kaikki vuotaa kaikkialle, emmekä me osaa tilkitä vuotoja.

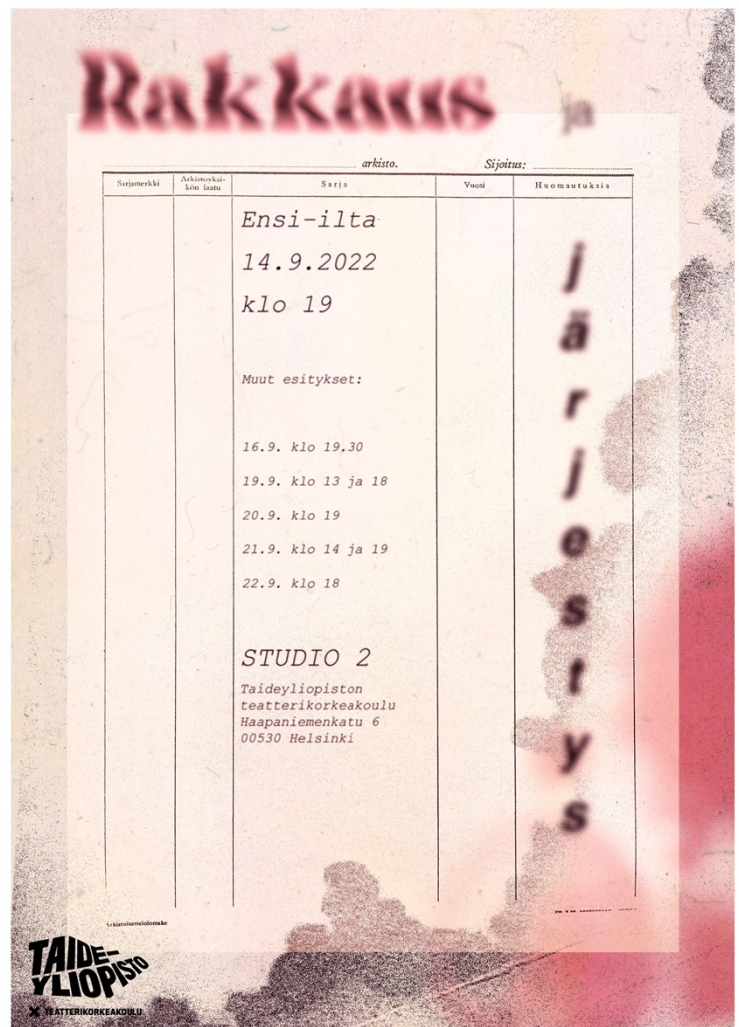
Tämä teos on rakkauskirje, yritys törmäyttää draama ja esseemäinen puhe, spekulatiivinen autofiktio, huimaus, ryhdistyminen, leikki, lempi ja romahdus. Pidän valosta pimeyttä enemmän.

On minulle kunnia, että juuri sinä koet tämän esityksen.

Ps. Rakkaus Best <3

ESITYSDRAMATURGIN SANA:

Tämä arkisto on minulle kuritonta hehkumista ja hupsutusta. Kevyttä ja painokasta, haikeakkin. Oli ilo saada olla tekemässä sinne rakkautta (ja järjestystä).

OHJAUS JA KÄSIKIRJOITUS: Pipsa Enqvist
(esitysdramaturgian maisteriopiskelija, taiteellinen opinnäytetyö)

ESITYSDRAMATURGIA: Eeva-Maaria Halonen
(dramaturgian ja näytelmän kirjoittamisen koulutusohjelma, maisteriopiskelija)

LAVASTUS- JA PUKUSUUNNITTELU: Helka Saariniemi
(esittävien taiteiden lavastuksen maisteriopiskelija, taiteellinen opinnäytetyö)

VALOSUUNNITTELU: Elli Kujansuu
(valosuunnittelun koulutusohjelma, 2. vuosikurssin opiskelija)

ÄÄNISUUNNITTELU: Riku Vuorensola
(äänisuunnittelun maisteriopiskelija)

ÄÄNISUUNNITTELUN TEKNINEN TOTEUTUS: Vertti Korkki
(äänisuunnittelun 2. vuosikurssin opiskelija)

ESIINTYJÄT:

Tuulia Eloranta (näyttelijäntaiteen maisteriopiskelija, taiteellinen opinnäytetyö),
Corinne Mustonen (ruotsinkielisen näyttelijäntaiteen maisteriopiskelija),
Sara-Maria Pirhonen (ruotsinkielisen näyttelijäntaiteen maisteriopiskelija),
Denisa Snyder (näyttelijäntaiteen maisteriopiskelija),
Helka Saariniemi ja Eeva-Maaria Halonen

ESINETEATTERIKONSULTAATIO: Maija Linturi

SPOKEN WORD -KONSULTAATIO: Juho Kuusi

DRAMATURGINEN TUKI: Rosa Autio, Liila Jokelin, Antti Lehtinen, Jaakko Pallasvuo

OUTSIDE-EYE: Jaakko Pallasvuo, Minna Lund

OHJAAVAT OPETTAJAT: Pipsa Lonka (käsikirjoitus), Essi Rossi (ohjaus),
Heidi Väättänen (esitysdramaturgia), Fabian Nyberg (lavastus)

TTP:N TUKIHENKILÖT:

NÄYTTÄMÖMESTARI JA LAVASTERAKENNUS: Selmeri Saukkonen

NÄYTTÄMÖHARJOITTELIJA: Ville Pertta

VALOTUKI: Hanna Käyhkö & Anna Rouhu

ÄÄNITUKI: Heikki Laakso

PUVUSTOMESTARI: Sirpa Luoma

PUVUSTO: Havina Jäntti, Kati Mantere, Arja Nuppola, Mervi Palo

TARPEISTOMESTARI, TARPEISTON VALMISTUS: Heli Hyytiä

AV: Jyrki Oksaharju

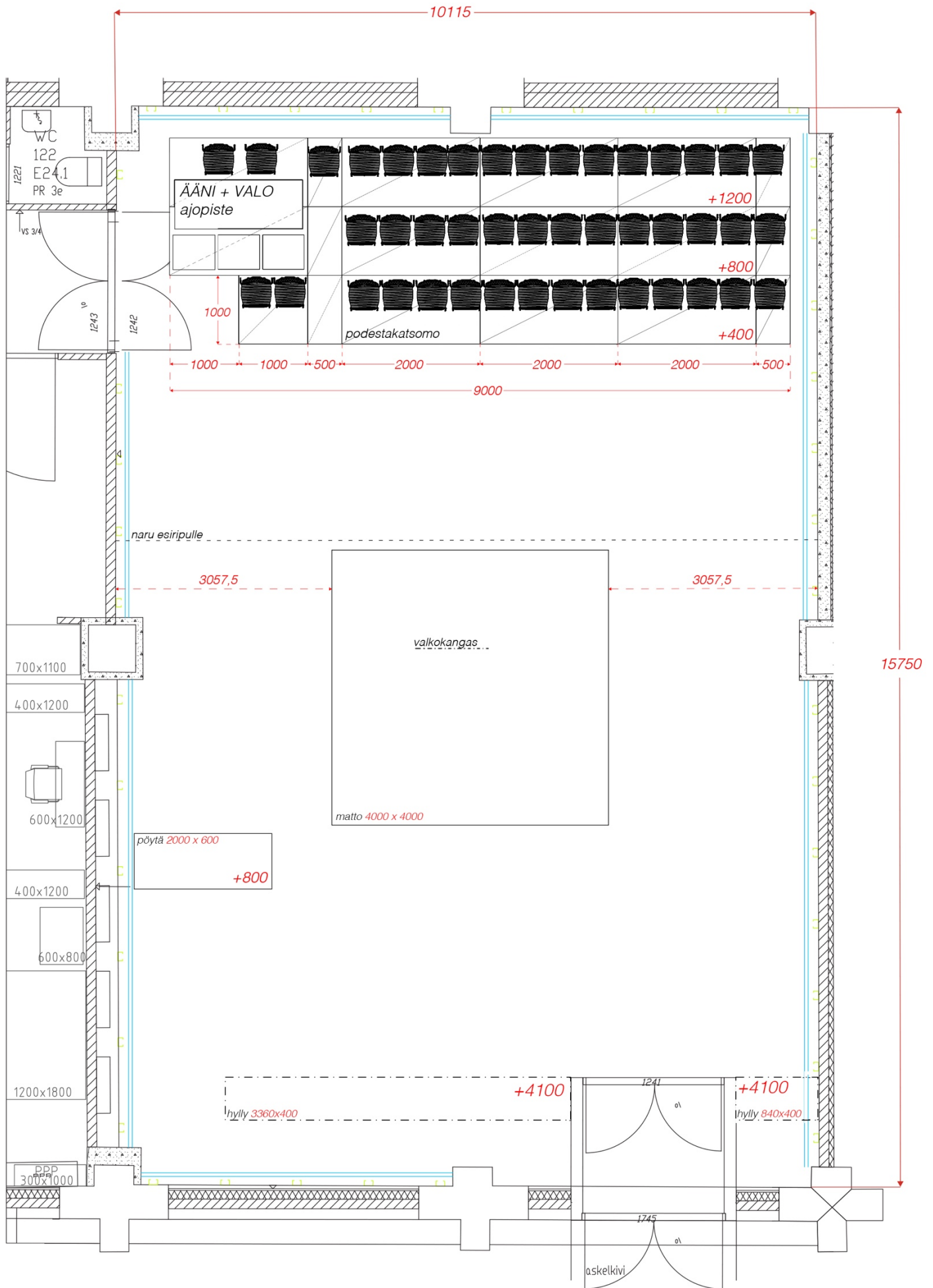
JULISTE: Helka Saariniemi

ESITYSKUVAT: August Joensalo

KÄSIOHJELMA: Jaana Forsström

TUOTANTOKOORDINAATTORI: Rosa Sedita

TUOTTAJA: Venla Heikkilä

Katsomo

- 11 kpl 1000x2000 podestaa
- 6 kpl 500x1000 podestaa
- 1 kpl 1000x1000 podestaa
- > 41 katsomopaikkaa

Rakkaus ja järjestys

Pohjapiirustus lavaste-elementeistä tilassa
 Mitat millimetreinä, leikkaus 1500 mm korkeudelta
 Teatterikorkeakoulu, Studio 2
 Lavastaja: Helka Saariniemi

